T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

TÜKETİCİ ETNOSENTRİZM DÜZEYLERİNİN SATIN ALMA TARZLARI ÜZERİNE ETKİSİ: LİBYA ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Galal K A Yahia ELSHAKMAK

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ TAHİR BENLİ

KASTAMONU 2020

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜKETİCİ ETNOSENTRİZM DÜZEYLERİNİN SATIN ALMA TARZLARI ÜZERİNE ETKİSİ: LİBYA ÖRNEĞİ

Galal K A Yahia ELSHAKMAK

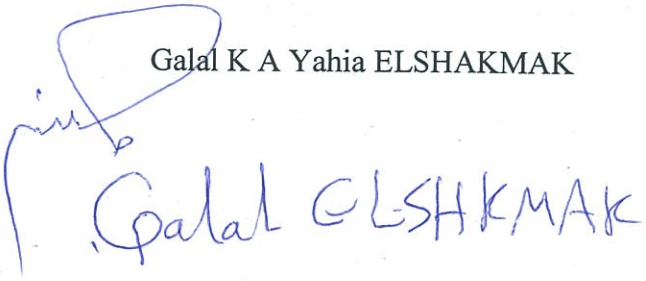
Danışman	**Dr. Öğr. Üyesi Tahir BENLİ**
Jüri Üyesi	**Dr. Öğr. Ertuğrul ÇAVDAR**
Jüri Üyesi	**Doç. Dr. Mehmet İSLAMOĞLU**

KASTAMONU - 2020

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Galal K A Yahia ELSHAKMAK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Tüketici Etnosentrizm Düzeylerinin Satın Alma Tarzları Üzerine Etkisi: Libya Örneği

Galal K A Yahia ELSHAKMAK
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimleri Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tahir BENLİ

Bu çalışmanın temel amacı tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde etnosentrizm ve satın alma tarzları kavramlarının ayrı ayrı çalışıldığı birçok çalışmaya rastlanmasına rağmen bir arada yer aldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmayla literatüre katkı sunulacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları boyutlarından mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık, fiyat odaklılık ve marka odaklılık boyutları üzerinde anlamlı etkisinin bulunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Libya, satın alma tarzları, etnosentrizm, tüketici davranışı.

2020, 75 Sayfa

ABSTRACT

MSc. Thesis

THE EFFECT OF CONSUMER ETHNOCENTRISM LEVELS ON PURCHASING STYLES: THE CASE OF LIBYA

Galal K A Yahia ELSHAKMAK
Kastamonu University
Institute for Social Sciences
Department of Business Management

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Tahir BENLİ

The main purpose of this study is to examine the effect of the ethnocentrism levels of consumers on their purchasing style. In addition, in the study, it was tried to determine whether consumers' ethnocentrism levels and their buying styles differ according to their demographic characteristics. When the literature is examined, although there are many studies in which the concepts of ethnocentrism and purchasing styles are studied separately, there is no study in which they take place together. It is thought that this study will contribute to the literature. According to the results of the research, it has been determined that consumers' ethnocentrism levels have a significant effect on the dimensions of purchasing style such as perfectionism, entertainment-pleasure focus, price focus and brand focus.

Key Words: Libya, buying styles, ethnocentrism, consumer behavior.

2020, 75 Pages

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlarken benden destreklerni esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Tahir BENLİ'ye teşekkür ederim.

Galal K A Yahia ELSHAKMAK

Kastamonu, Aralık, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET iv

ABSTRACT v

ÖNSÖZ vi

İÇİNDEKİLER vii

ŞEKİLLER DİZİNİ x

TABLOLAR DİZİNİ xi

1. GİRİŞ 1

2. TÜKETİCİ ETNOSENTRİZMİ 3

2.1. Etnosentrizm Kavramı 3

2.2. Etnosentrizmin Olumlu ve Olumsuz Yönleri 4

2.3. Tüketici Etnosentrizmi Kavramı 5

2.4. Tüketici Etnosentrizmini Etkileyen Faktörler 7

2.4.1. Yakın Çevre 8

2.4.2. Tarihsel, Ekonomik, Politik Olaylar 8

2.4.3. Ürün Karegorisi 8

2.4.4. Demografik Özellikler 9

2.4.5. Fiyat 9

2.4.6. Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyi 9

2.4.7. Yerli Alternatif, Seyahat 10

2.4.8. Zaman 10

2.4.9. Kültür 10

2.5. Etnosentrizm ve Pazarlama İlişkisi 10

2.6. Tüketici Etnosentrizmini Arıtan Etmenler 11

2.7. Tüketici Etnosentrizminin Ölçümü 11

2.8. Tüketici Etnosentrizmi ile İlgili Çalışmalar 12

3. Tüketici ve Tüketici Karar Verme Tarzları 14

3.1. Tüketici Kavramı 14

3.2. Tüketici Davranışı 15

3.3. Tüketici Satın Alma Davranışı 16

3.4. Tüketici Satın Alma Tarzları 18

3.4.1.Mükemmeliyetçilik–Yüksek Kalite Odaklılık 20

3.4.2.Marka Odaklılık 20

3.4.3.Yenilik-Moda Odaklılık 21

3.4.4.Eğlence-Haz Odaklılık 22

3.4.5.Fiyat Odaklılık 23

3.4.6.Düşünmeden Alışveriş Yapma- Plansız Alışveriş 23

3.4.7.Çeşit Karmaşası 24

3.4.8.Alışkanlık- Marka Bağlılığı 25

3.5. Tüketici Satın Alma Tarzları ile İlgili Çalışmalar 25

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ 28

4.1. Araştırma Amacı ve Önemi 28

4.2. Araştırmanın Modeli 28

4.3. Araştırmanın Hipotezleri 29

4.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 30

4.5. Verilerin Toplanması ve Anket Formunun Hazırlanması 30

4.6. Araştırmanın Sınırlılıkları 31

5. BULGULAR 32

5.1. Tüketicilerin Demografik Özellikleri 32

5.2. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi 33

5.3. Normal Dağılım Testi 36

5.4. Korelasyon Analizi 37

5.5. Regresyon Analizi Sonuçları 38

5.5.1. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Mükemmeliyetçilik Boyutu Üzerine Etkisi.....38

5.5.2. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Eğlence-Haz Odaklılık Boyutu Üzerine Etkisi.....39

5.5.3. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Marka Odaklılık Boyutu Üzerine Etkisi.....40

5.5.4. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Plansız Alışveriş Boyutu Üzerine Etkisi.....41

5.5.5. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Fiyat Odaklılık Boyutu Üzerine Etkisi 41

5.6. T-testi Sonuçları 42

5.6.1. Etnosentrizm Düzeyi ve Satın Alma Tarzları / Cinsiyet 42

5.6.2. Etnosentrizm Düzeyi ve Satın Alma Tarzları / Medeni Durum.....43

5.7. ANOVA Testi Sonuçları 44

5.7.1. Tüketicilerin Yaşlarına Göre ANOVA Testi 44

5.7.2. Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Testi 46

5.7.3. Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Testi 48

5.7.4. Mesleklerine Göre ANOVA Testi.....52

6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....55

KAYNAKLAR 59

ÖZGEÇMİŞ.....75

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1. Araştırma modeli 28

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 5.1. Araştırmaya katılan tüketicilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgula 32
Tablo 5.2. Güvenilirlik analizi sonuçları 33
Tablo 5.3. Tüketici etnosentrizmi faktör analizi sonuçları 34
Tablo 5.4. Satın alma tarzları faktör analizi sonuçları ..... خطأ! الإشارة المرجعية غير معرّفة.
Tablo 5.5. Normal dağılım testi tablosu 37
Tablo 5.6. Pearson korelasyonu tablosu 37
Tablo 5.7. Çoklu regresyon analizi sonuçları 38
Tablo 5.8. Cinsiyete göre T-testi tablosu 43
Tablo 5.9. Medeni duruma göre T-testi tablosu 43
Tablo 5.10. T-testi tablosu ..... خطأ! الإشارة المرجعية غير معرّفة.
Tablo 5.11. Yaş Gruplarına Göre ANOVA Tablosu 44
Tablo 5.12. Eğitim Durumuna Göre ANOVA Tablosu 46
Tablo 5.13. Aylık Gelir Durumuna Göre ANOVA Tablosu 49
Tablo 5.14. Meslek Durumuna Göre ANOVA Tablosu 52
Tablo 5.15. Araşırmanın hipotez sonuçları 53

1. GİRİŞ

Dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte bireylerin istek ve ihtiyaçlarının karşılanması işletmeler açısından önemli bir problem haline gelmiştir. İşletmelerin sayısı arttıkça rakiplerinden farklılaşmak adına çeşitli stratejiler geliştirmeye başlamışlardır. Bu strajilerden biri de bireylerin etnosentrik eğilimlerini takip etmektir.

Geçmişten günümüze bireylerin etnosentrik eğilimlerinde artış meydana gelmektedir. Etnosentrizm; bireyin mensup olduğu etnik grubu evrenin merkezinde gibi algılaması, diğer etnik toplulukları da kendisinin içinde olduğu etnik grubun perspektifine göre değerlendirmesi ve kültürel olarak kendine benzer bireyleri körü körüne kabullenerek, benzemeyen bireyleri ise reddetmesi olarak tanımlanmaktadır (Sumner, 2002: 13). Etnosentrizm, tüm dünyada ve toplumlarda görülen bir davranış biçimidir. Negatif ve kötü davranış olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca etnosentrizm, bireylerin mensubu oldukları etnik grubu ortak paydada buluşturan, kopmasını ve ayrılmasını önleyen, bağlılığı artıran bir kavram olarak da görülmektedir (Sökmen ve Tarakçıoğlu, 2010: 28).

Yerli ve yabancı ürünlerle ilgili tüketici tutum ve görüşleri uzun yıllardır hem tüketici davranışını hem de uluslararası pazarlamayı etkileyen konulardan biridir. Birçok bilim dalları açısından çok önemli bir kavram olan ve birçok araştırmaya konu olan "etnosentrizm" tüketici davranışları ile çok yakın bir ilişkiye sahip olsa da, bu konunun pazarlama ile ilişkisi yakın zamana kadar herhangi bir ilgi görmemiştir Ancak günümüzde bu ilgi artmaktadır. Firmalar ürettikleri ürünlerde etnosentrik eğilimleri takip etmektedir (Aysuna, 2006: 94).

Günümüzde firmalar mevcut pazar bölümleme kriterlerinin eksik yönlerini gidermek için tüketicilerin satın alma tarzlarını ve mevcut pazar bölümleme kriterlerini beraber kullanmaktadır. Böylelikle hedef pazarlarını daha iyi analiz ederek rakiplerinin bir adım önüne geçmeye çalışmaktadırlar (Ünal ve Erciş, 2006: 360).

Bu çalışmanın temel amacı tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür incelendiğinde etnosentrizm ve satın alma tarzları kavramlarının ayrı ayrı çalışıldığı birçok çalışmaya rastlanmasına rağmen bir arada yer aldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Araştırmanın evrenini Libya'da yaşayan Libya vatandaşı tüketiciler oluşturmaktadır. Örneklemini ise 25 Mart - 15 Ağustos 2020 tarihleri arasında tüketiciler içerisinden kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan 409 tüketici oluşturmaktadır. Ede edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

2. TÜKETİCİ ETNOSENTRİZMİ

2.1.Etnosentrizm Kavramı

Literatürde "ethnocentrism" olarak bilinen kavram, Türkçe'de "bizmerkezcilik", "ırk-merkezcilik" veya "etnosentrizm" sözcükleriyle karşılık bulmaktadır. Yunanca'da "millet, ırk" anlamına gelen "ethnos" ve merkez anlamına gelen "kentron" sözcüklerinin birleşimidir (Gashi, 2019: 35).

Sosyal varlık olan insanların temel özelliklerinden biri, topluluklar içinde yaşayarak kültürler ve medeniyetler oluşturmaktır. Bu oluşumlar, insanların bağlılık duygusunu hedefler. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanlar bağlılık duygularını gidermek için başta din olmak üzere ulus devlet etrafında bir araya gelmiştir. Zamanla insanların coğrafyasına, dinine ve devletine ait olma duygusu artmıştır. İnsanlar dil, kültür, inançlar, değerler, normlar, yaşam tarzı ve gelenekler açısından bu gruplarla benzerlikler gösterirler. Bu benzerlikler sayesinde bireyler bir topluma ait olduklarını hisseder ve kimlik kazanır. Bireyler ait oldukları grupların kimlik tanımlarıyla kendi kimliklerini oluştururlar (Uyar, 2014: 4). Bireyler edindikleri kimlik sayesinde yaşantılarını daha anlaşılabilir ve daha güvenli hissedebilmektedir (Yapraklı ve Keser, 2013: 391).

Etnosentrizm; bireyin mensup olduğu etnik grubu evrenin merkezinde gibi algılaması, diğer etnik toplulukları da kendisinin içinde olduğu etnik grubun perspektifine göre değerlendirmesi ve kültürel olarak kendine benzer bireyleri körü körüne kabullenerek, benzemeyen bireyleri ise reddetmesi olarak tanımlanmaktadır (Sumner, 2002: 13). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, birey kendi etnik grubuna ait değer ve sembolleri övünç kaynağı olarak görürken, başka grupların değer ve sembollerine önem vermemektedir (Arı, 2017: 23). Etnosentrizm, bir grubun özelliklerinin diğer gruplardan üstün olduğunu düşünerek, diğer kültürleri kendi kültürlerine göre yargılama eğilimini de ifade eder, bu kavram bir sosyal kimlik ihtiyacından dolayı ortaya çıkar ve bir gruba karşı başka bir grubun ortaya çıkmasıyla fark edilir hale gelir. Etnosentrizmin ortaya çıkmasının ana nedeni,

bireylerin kendi kültürünü objektif olarak değerlendirmekte güçlük çekmeleridir (Uyar ve Dursun, 2015: 364).

Etnosentrik eğilimleri yüksek gruplar kendi kültürlerini merkez olarak kabul ettikleri gibi diğer grupların kültürlerini kendi kültüründen bir sapma olarak görmektedir. Toplumlar arasında var olan farklılıklarda kendi toplumunu diğer toplumlara göre daha ileri görmektedir. Bu farklılıklar düşmanlık boyutuna kadar uzanabilmektedir. Bireyler kendi kültürüne benzer olan toplumlara daha pozitif duygular besleyip sempati duyabilirler. Toplumlar arası farklılıklar artıkça da ilişkiler uzaklaşmaktadır. (Asil, 2010: 15).

Etnosentrizm, tüm dünyada ve toplumlarda görülen bir davranış biçimidir. Negatif ve kötü davranış olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca etnosentrizm, bireylerin mensubu oldukları etnik grubu ortak paydada buluşturan, kopmasını ve ayrılmasını önleyen, bağlılığı artıran bir kavram olarak da görülmektedir (Sökmen ve Tarakçıoğlu, 2010: 28).

2.2.Etnosentrizmin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Etnosentrizm kavramının hem olumsuz hem de olumlu yönlerinin olduğu söylenebilir. Ancak genel olarak bireylerde olumsuz bir çağrışım yapmaktadır. Bu durumun sebebi bireylerde aşırı ırkçılığı çağrıştırmasıdır. Bu kavram toplumlar arasında ayrımcılığa yol açmak, diğer toplumları küçük görmek, dışlamak hatta şiddet gibi davranışlara neden olabilmektedir. Nitekim bütün toplumlarda etnosentrik eğilimler bulunmaktadır (Reimer, 2017: 155). Etnosentrizm kavramının, bireylerin üyesi olduğu topluma olan bağlılıklarını artıran, onları dağılmaktan koruyan, fedekarlık ve vatanseverlik duygularını olumlu anlamda etkileyen bir olgu olarakta kabul edilmesi kavramın olumlu yönlerini vurgulamaktadır (Keser, 2015: 100-101).

Genel olarak etnosentrizmin olumlu ve olumsuz yönleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Coşkun, 2019: 78-79):

- Etnosentrizm, bireyleri bir arada tutan bireylerin üyesi oldukları topluma karşı bağlılık duymasını sağlayan bir kavaramdır.

- Etnosentrik eğilimi yüksek olan bireyler varlığı bulundukları grubun daha dayanaklı bir yapı göstermesini sağlamaktadır.
- Etnosentrik eğilimi yüksek olan bireyler vatanseverlik duyguları itibariyle bağlı oldukları gruba karşı daha fedekar olmaktadır.
- Bireylerin etnosentrik tutumları, diğer grupların niyet ve davranışlarının yanlış anlaşılabilmesine neden olabilmektedir.
- Bireyler etnosentrik eğilimlerinin bir sonucu olarak yabancı sermayenin ürettiği ürün veya hizmet alan tüketicilerin davranışlarını ahlak dışı kabul etmektedir. Bu durum bireyler arasında kutuplaşma yaşanmasına sebep olmaktadır.
- Etnosentrizm, kültürler arası etkileşimi zorlaştıran bir kavramdır. Her toplum kendi kültürünü birinci planda, merkezde görmektedir. Diğer toplumların sahip oldukları kültürel değerlere ise kuşkuyla bakmaktadır.

2.3.Tüketici Etnosentrizmi Kavramı

Yerli ve yabancı ürünlerle ilgili tüketici tutum ve görüşleri uzun yıllardır hem tüketici davranışını hem de uluslararası pazarlamayı etkileyen konulardan biri haline gelmiştir. Sosyoloji, antropoloji ve sosyal psikoloji açısından çok önemli bir kavram olan ve birçok araştırmaya konu olan "etnosentrizm" tüketici davranışları ile çok yakın bir ilişkiye sahip olsa da, bu konunun pazarlama ile ilişkisi yakın zamana kadar herhangi bir ilgi görmemiştir (Aysuna, 2006: 94).

Tüketici Etnosentrizmi kavramı ilk olarak Sharma ve Shimp tarafından yayınlanan 1987 tarihli çalışmada ortaya çıkmış bir kavramdır. Çalışmada, Amerikalı tüketicilerin yabancı ürünleri kullanmasının ne kadar uygun veya etik olduğu konusunda görüşler değerlendirilmiştir. Etnosentrizm duygusu yüksek olan tüketiciler, başka bir ülkeden ürün kullanmanın yanlış olduğunu, iç ekonomiye zarar verdiğini ve işsizliğe neden olduğunu, vatansever bir yaklaşım olmadığı için ithal ürünleri tüketmeyi uygunsuz bulduklarını söylemektedir. Öte yandan, düşük etnosentrik duyarlılığa sahip tüketiciler, nerede üretildiklerini dikkate almadan yabancı ürünleri üstünlükleri için derecelendirmektedir (Sharma ve Shimp, 1987).

Etnosentrizm, bireylerin kendilerinin üyesi olduğu toplumu dünyanın merkezi olarak görmesi ve diğer toplulukları sınıflandırarak, dışarıda görmesidir. Bu kavram bireylerin vatansever duygularını diri tutmayı ve satın alma davranışlarını etkilemektedir. Tüketici etnosentrizmi, bireylerin kendi ülke ekonomisine katkıda bulunmasını ve kendi ülkesinde üretilen ürünleri satın almayı gurur kaynağı ve ahlaki bir davranış olarak görmesini sağlayan bir kavramdır (Giraldi ve Ikeda, 2009).

Bu kavram, bireylere fonksiyonel olarak bir kimlik kazandırmakta ve onlara aidiyet duygusunu aşılamaktadır. Böylelikle bireyler kazandıkları kimliğe göre bazı mal veya hizmetleri satın almanın doğru, bazı mal veya hizmetleri satın almanın ise yanlış bir davranış olacağını düşünerek hareket etmektedir (Shimp ve Sharma, 1987).

Tüketici etnosantrizmi, tüketicilerin yabancı ürünlere yönelik olumsuz tutumlarını açıklamaya temel teşkil eden bir olgudur. Ayrıca bu kavram, tüketicilerin yabancı ürünleri satın almanın uygunluğu veya etik olup olmadığıyla ilgili inançlarını ifade etmektedir (Balıkçıoğlu, 2008: 124). Etnosentrik eğilimi yüksek olan tüketiciler, başka ülkelerden ürün almak isteseler bile kendi ülkelerinin ürünlerini tercih etmeyi bir görev olarak görmektedirler (Boyiğit ve Akkan, 2011: 101). Tüketici etnosentrizmi, yerli ürünlerin satın alınması ve ithal ürünlerin boykot edilmesi gibi ekonomik hareketlere sebep olan bir eğilimdir. Bu açıdan tüketici etnosantrizmi, ithalatın veya yabancı ürünlerin bireyin ekonomik durumuna ve kendi toplumuna zarar verebileceği korkusunun sonucudur (Senir, 2014: 34).

Sharma vd. (1995) tarafından tüketici etnosentrizminin özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Sharma vd., 1995: 27'den aktaran Keser, 2015: 103):

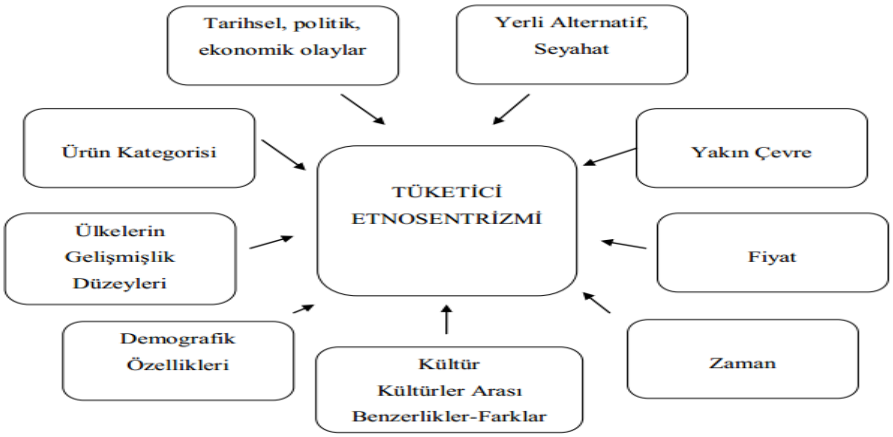
- Tüketici etnosentirzimi, bireylerin ülkesine karşı hissetikleri sevgi, ilgi ve alakasından kaynaklı olarak ülkesinin yaptığı ithalata olumsuz gözle bakmaktadır. Ülkede üretilen ürün veya hizmetlerin yerine ithal ürün veya hizmetlerin kullanılması yerli üreticiye zarar verebilmekte ve ülkede işsizliğe sebep olabilmektedir.
- Tüketici etnosentrizmi ülkede üretimi yapılmayan yani yabancı sermayenin ürettiği ürün veya hizmetlerin satın alınmamasıyla illgili niyeti

kapsamaktadır. Etnosentrik eğilimi yüksek olan bireyler yabancı sermayenin ürettiği ürün veya hizmetlerin satın alınmasını ahlak dışı bir davranış olarak görmektedir. Bireyler etnosentrik eğilimlerinin etkisiyle satın almak istedikleri ürün veya hizmetlerin kalitesi yabancı sermayenin ürettiği ürün veya hizmetlere kıyasla daha düşük olduğu durumlarda bile yerli ürün veya hizmetleri satın almayı tercih etmektedir. Yabancı sermayenin ürettiği ürünlerin satın alınmaması ahlaki bir davranıştır.

Etmosentrizm kavramı, bireylerin yabancı firmaların ürün veya hizmetlerini reddedip, kendi toplumu içinde faaliyet gösteren firmaların ürettikleri ürün veya hizmetleri tercih ederek satın almasıdır. Etnosentrik eğilimi yüksek kişiler bu davranışı sergilerken altında yatan sebep yabancı sermayenin ürettiği ürünlerin ülke ekonomisine verecekleri zarar ve içinde yaşadıkları toplumun üyelerinin işsiz kalacağı düşüncesidir (Asil, 2010: 15).

2.4. Tüketici Etnosentrizmini Etkileyen Faktörler

Pazarlama literatüründe etnosentrizmin önem kazanmasıyla birlikte bu kavramın hangi faktörlerden etkilendiği merak konusu haline gelmiştir. Tüketicilerin etnosentrizim eğilimlerinin artmasına veya azalmasına sebep olan bir takım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

Şekil 2.1. Tüketici etnosentrizmini etkileyen faktörler

Kaynak: Aysuna, 2006: 106.

2.4.1.Yakın Çevre

Shimp (1984)'e göre aile, tüketici etnosentrizminin gelişmesini sağlayan ve birey üzerinde en büyük etkiye sahip birimdir. Bununla birlikte kanaat önderlerinin, arkadaş çevrelerinin ve medyanın etkisi de önemlidir. Yazar, tüketici etnosantrizminin gelişimini ırkçı ve dini tutum ve davranışların gelişimine benzetmektedir. Örnek vermek gerekirse çocuklar ailesinden etkilenerek onların bağlı olduğu dini kabul etmektedir. Araştırmacılara göre tüketicilerin etnosentirk eğilimleri de çocukluk döneminden aileden etkilenerek başlamaktadır. Ailedeki tüketiciler arasında güçlü bir etnosantrizm eğilimi varsa, bu durum çocukları da etkiler ve onların yerli ve yabancı ürünlere yönelik tutumlarında rol oynayabilir (Shimp, 1984'den Aktaran Senir, 2014: 36).

2.4.2. Tarihsel, Ekonomik, Politik Olaylar

Tüketici etnosentrizminin gelişiminde, tarihi olaylar, siyasi olaylar, savaşlar ve ekonomik olaylar büyük rol oynamaktadır. Ayrıca ülkeler arasındaki siyasi ilişkilerde tüketicilerin etnosentrizm eğilimlerini etkilemektedir. Bununla birlikte, ülkedeki grevler ve işyerlerinin zarar ederek kapanması gibi yerli işgücünü olumsuz etkileyen durumlar, tüketici etnosentrizm hareketlerinde artış yaşanmasını teşvik etmektedir (Herche, 1994: 12).

2.4.3. Ürün Karegorisi

Rutin olarak kullanılan ve hızlı tüketim malları olan ürünlerde marka sadakati, fiyatı, kalitesi ve ürünün üretildiği yer gibi faktörler göz ardı edilirken, hızlı tüketim malları olmayan ürünlerde tüketicinin eğilim ve davranışı değişmektedir (Yıltay, 2017: 7). Literatürde tüketicilerin etnosentrizm eğilimleri ile yerli ürün tercih etmeleri arasındaki olumlu ilişkinin ürün kategorisine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Balabanis ve Diamantopoulos, 2004).

2.4.4. Demografik Özellikler

Literatür incelendiğinde tüketicilerin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu gibi demografik özelliklerine göre etnosentrizm düzeylerinde birtakım farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Good ve Huddleston (1995)'ın yapmış olduğu çalışmanın bulgularına göre tüketicilerin eğitim düzeyleri ve gelir düzeyleri arttıkça etnosentrizm eğilimlerinin de arttığı saptanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre kadınların erkeklere göre etnosentrizm eğilimlerinin daha yüksek olduğu, Ayrıca tüketicilerin yaşları arttıkça etnosentrizm eğilimlerinin de arttığı belirlenmiştir (Good ve Huddleston, 1995: 44).

2.4.5. Fiyat

Tüketicilerin etnosentrik eğilimleri arttıkça, fiyatın tüketiciler için önemi azalır. Bu tüketiciler, fiyatı yüksek olsa bile yerel ürünleri tercih ettiklerini ifade etmektedir. Ancak etnosentrik eğilimi düşük olan tüketiciler için fiyat çok önemli olduğundan, fiyata göre yerli ve yabancı ürünleri tercih etmekte ve uygun ürünü seçmektedirler (Aysuna, 2004: 110-111). Literatür incelendiğinde etnosentrik eğilimi yüksek olan bireyler için en önemli unsur ürünün yerli olması iken etnosentrik eğilimi düşük olan bireyler için ürün seçiminde en önemli unsur ürünün fiyatıdır (Kızıltaş , 2014: 60).

2.4.6. Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyi

Literatür incelendiğinde gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşayan tüketicilerin kendi ülkelerinde üretilen ürünleri gelişmiş ülkelerinkinden daha düşük kalitede buldukları belirlenmiştir. Bireylerin yaşadıkları ülkede üretilen ürün veya hizmetlerin kalitesi yetersiz olduğu durumlarda tüketiciler yerel ürünleri satın almama, düşünmeme gibi tutum ve davranışlar sergileyebilirler. Daha açık bir şekilde anlatmak gerekirse tüketicilerin etnosentrik eğilimleri yüksek olsa bile yerli ürünleri satın alma davranışı göstermeyebilirler. Bu duruma fiyat, kalite, statü, prestij gibi nedenler sebep olmaktadır (Yıltay, 2017: 8).

2.4.7. Yerli Alternatif, Seyahat

Hollanda vatandaşı tüketicilerin üzerinde yapılan araştırmada, tüketicilerin satın alımlarında yerli seçeneklerin bulunmadığı durumlarda tüketicilerin etnosentrik eğilimlerinin öneminin azaldığı ve tüketicilerin yabancı ürünlere daha ılımlı baktıkları saptanmıştır. Ayrıca tüketicilerin kendi ülkeleri dışında yabancı ülkelere yaptıkları seyahatlerde edindikleri pozitif deneyimler sonrasında etnosentrizm eğilimlerinin azaldığı tespit edilmiştir. (Nijssen, Dougles ve Bressers, 1999'den Aktaran Senir, 2014: 40).

2.4.8. Zaman

Bir etnosentrizm çalışmasında Hong Konglu tüketiciler üzerinde onbeş ay arayla iki aşamalı anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Farklı zamanlarda toplanan veriler arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. İkinci toplanan veride tüketicilerin etnosentrik eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun en önemli sebebi zaman içerisinde meydana gelen olaylardır. Onbeş ay içerisinde Hong Kong yönetiminin İngiliz yönetiminden Çin yönetimine geçmesi tüketicilerin etnosentrik eğilimlerinde artışa sebep olmuştur (Yu ve Albaum, 2002).

2.4.9. Kültür

Literatür incelendiğinde tüketicilerin geleneklerine olan bağlılıkları ile etnosentrik eğilimleri arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Tüketicilerin geleneklerine olan bağlılıkları arttıkça etnosentrik eğilimlerinin de arttığı saptanmıştır (Balabanis, Mueller ve Melewar, 2002: 29-30).

2.5.Etnosentrizm ve Pazarlama İlişkisi

Günümüzde tüketicilerin yerli ve yabancı ürünlere karşı tutumları araştırmacılar tarafından büyük bir ilgi görmektedir. Ayrıca serbest ticarete yönelik artan eğilim ve ulusal ekonomilerin küreselleştiği yüksek hız düşünüldüğünde, pazarlama alanında etnosentrizm kavramının önemi daha da artmaktadır. Pazarlamacıların ulusal ve uluslararası alanda etkili pazarlama ve iletişim stratejileri geliştirmek için

tüketicilerin etnosentrik eğilimlerini anlamaları gerekmektedir. Etnosentrizm eğiliminin odaklandığı nokta tüketicilerin bir ürün veya hizmet satın alacağı zaman ithal edilmiş bir ürün veya hizmet yerine yerli olanı tercih etmesidir (Nadiri ve Tümer, 2010: 447).

Etnosentrizm ve pazarlama ilişkisine ilk olarak odaklanan Shimp (1987) olmuştur. Shimp (1987) tüketici etnosentrizmi kavramını ortaya atarak bu kavramı pazarlama lüteratürüne kazandırmıştır (Martinez, Zapata ve Garcia, 2000: 1355).

Tüketiciler, kültürel gururları ve önyargıları nedeniyle yabancı fikirlere ve ithal edilen ürünlere karşı çıkabilir ve kendi kültürel değerlerini diğerlerine göre üstün görme eğiliminde olabilir. Aksine, farklı kültürlerin özelliklerini daha iyi kabul edebilir ve buna uygun bir tutum geliştirebilir (Balıkçıoğlu, 2008: 121). Bilhassa yabancı pazarlarda iş yapmak isteyen işletmeler girecekleri pazardaki hedef müşterilerinin etnosentrik eğilimlerini dikkate almazlarsa başarısızlıkla karşılabilirler (Yıltay, 2017: 15).

2.6.Tüketici Etnosentrizmini Arıtan Etmenler

Bireylerin sahip olduğu nitelikler bazı kavramlardan etkilenerek artma eğilimi gösterebilmektedir. Bireylerin sahip oldukları etnosentrik eğilimleri de artırabilecek bazı kavramlar vardır. Bunlar: Vatanseverlik, milliyetçilik, politik propaganda vb. dir (Shankarmahesh, 2006: 149).

2.7.Tüketici Etnosentrizminin Ölçümü

Pazarlama literatüründe etnosentrizm kavramının önem kazanmasıyla birlikte bu kavramın nasıl ölçülmesi gerektiği gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda Adorno vd. (1950) geliştirdikleri California etnosentrizm ölçeğiyle tüketicilerin etnosentrik eğilimlerini ölçmeye çalışmışlardır. Ancak yapılan analizler neticesinde kullanılan ölçeğin yeteriz kaldığı belirlenmiştir (Elibol, 2013: 69).

1987 yılında Shimp ve Sharma (1987: 281) Amerikalı tüketicilerin Amerika'da üretilen ürünlere karşı yabancı ürünleri satın alımlarıyla ilgili etnosentrik eğilimlerini

ölçebilmek adına CETSCALE isminde detaylı bir ölçek geliştirmişlerdir. Geliştirilen ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir (Shimp ve Sharma, 1987). Bu ölçeğin geliştirilmesi ulusal ve uluslararası uygulamaları, tüketici araştırmalarında önemli bir basamak sayılabilir (Uyar, 2014: 16).

2.8.Tüketici Etnosentrizmi ile İlgili Çalışmalar

Coşkun (2019) doktora tezinde hedonik tüketim davranışı, faydacı tüketim davranışı ve tüketici etnosentrizmi arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bu üç değişken arasında pozitif yönlü zayıf ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Küçükaydın (2012) tüketici etnosentrizminin ve ürünün yerli üretim olup olmamasının etkisinin yabancı markalı ürün tercihi üzerinde etkisini belirlemeyi amaçladıkları çalışmada, ürünün ve etnosentrizm eğiliminin yabancı markalı ürün tercihi üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğunu saptamıştır.

Yine benzer bir çalışmada Özden (2017) doktora tezinde tüketici etnosentrizminin satın alma niyeti üzerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Analizler neticesinde bireylerin etnosentrik eğilimleri arttıkça satın alma niyetlerinde de pozitif yönlü artış yaşandığı belirlenmiştir.

Uyar (2014) çalışmasında bireylerin etnosenrizm düzeyleri ile yerli marka ürün satın alma niyetleri arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bu iki kavram arasında pozitif yönlü iyi düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır.

Türkmen (2015) çalışmasında bireylerin muhafazakârlık eğiliminin turistik tüketici etnosentrizmi üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu, turistik tüketici etnosentrizminin de yurtiçi paket tur satın alma niyeti üzerinde pozitif, yurtdışı paket tur satın alma niyeti üzerinde ise negatif bir etkisinin olduğunu saptamıştır.

Onurlubaş ve Altunışık (2019) çalışmasında tüketici etnosentrizmi ve marka imajının ambalajlı gıda ürünleri satın alma niyeti üzerine etkisini yapısal eşitlik modeliyle

belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre marka imajı ve etnosetrizmin ambalajlı ürün satın alma niyeti üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır.

Sürer (2017) yüksek lisans tezinde tüketici etnosentrizminin yerli marka otomobil satın alma niyeti üzerine etkisini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre bireylerin etnosentrizm eğilimleri yerli marka otomobil satın alma niyetlerini olumlu anlamda etkilemektedir.

Turgut (2010) çalışmasında tüketici etnosentrizminin yerli marka satın alma niyetine etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre tüketicilerin etnosentrik eğilimleri arttıkça yerli marka satın alma niyetlerinde de pozitif yönlü artış meydana gelmektedir.

3. Tüketici ve Tüketici Karar Verme Tarzları

3.1.Tüketici Kavramı

Tüm canlılar, hayatta kalabilmek, istek ve arzularını tatmin edebilmek ve birinci dereceden gıda ve sağlık ihtiyaçlarını karşılayabilmek için tüketim yapmaktadırlar (Dursun, Alnıaçık ve Kabadayı, 2011: 115). Tüketici kavramı, ihtiyaçları karşılama arzusu sonucu ortaya çıkmıştır. Tüketiciyi tanımladığımızda; tüketici, ihtiyaçlarını karşılamak için ekonomik mal ve hizmetleri belirli bir fiyata satın alarak mal ve hizmetleri kullanan kişidir (Özal, 2015: 4). Hiçyılmaz (2019: 31) tüketiciyi; gereksinimleri olan ve bu gereksinimleri karşılamak için belirli bir bedel ödemeye razı olan, işletmelerin hedef pazarında olan kişi olarak tanımlamaktadır.

Başka bir tanıma göre, tüketici; ticari amacı olmayan kendisi ve ailesi için tüketim yapan kişidir (Tunç, 2015: 72). Tüketici Türk Dil Kurumunda *''Mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, tüketen kimse''*olarak tanımlanmaktadır (URL-1, 2020). Ekonomik özgürlüğü olan, ekonomik gücüyle gereksinimlerini ve haz aldığı ürün veya hizmetleri satın alabilen, tüketim yapabilen ve bunun sonucunda fayda elde ederek tatmin olan kişiler tüketicilerdir (Tengilimoğlu, 2012: 59). İşletmelerin ürettikleri ürün veya hizmetlerin bir anlam ifade edebilmesi için tüketicilerin olması gerekmektedir. Kendisi ve ailesinin gereksinimlerini karşılamak adına mal veya hizmet satın alımı yapan kişi tüketici olarak ifade edilmektedir (Odabaşı ve Barış, 2014). Bir ürün veya hizmet satın aldığında beklentileri kaşılanmayan, bir daha o ürünü veya hizmeti tecih etmeyecek kişi tüketicidir (Penpece, 2006: 6).

Günümüzde toplumda yer alan yaşları küçük büyük herkes bir tüketicidir. Günümüzde değişen pazarlama anlayışı tüktim odaklıdır. Bireylerin tüketim yapabilmesi için ekonomik güçlerinin yeterli olması gerekmektedir. Ancak günümüzde bankaların bireylere sundukları kredi kartlarının sağladığı kolaylıklarla birlikte tüketim kolaylaşmaktadır. Geçmişte bir ürün veya hizmet satın almak isteyen tüketici, işletmeyi ziyaret etmek zorunda kalırken günümüzde internetten alışverişin sunduğu kolaylıkla birlikte bireyler oturdukları yerden ürün veya hizmet satın alımını gerçekleştirebilmektedir (Gezer, 2019: 12).

İşletmeler sürdürülebilirliği yakalaması için üreteceği ürün veya hizmetleri satacağı hedef kitleyi iyi analiz etmelidir. İşletmeler, hedef müşteri potansiyelini oluşturacak tüketicilere yönelik pazarlama faaliyetlerini sürdürmeli ve pazarda kendisine iyi bir yer edinmelidir. Bütün işletmeler müşterilerini tatmin etmek ve onlarda sadakat hissini uyandırmak isterler. Böylelikle işletmelerden daha önce alışveriş yapmamış tüketicileri kendisine çekerek karlılığını arttırmaya çalışırlar. Bu noktadan hareketle işletmeler için tüketici kavramının ne denli önem arz ettiği anlaşılmaktadır (Handley ve Chapman, 2015:189).

Özetle satın alma eylemini gerçekleştirerek pazarlama sürecini sonlandıran, pazarlama faaliyetlerinin temel taşı tüketicidir (Yemez, 2018: 6).

3.2.Tüketici Davranışı

Geçmişten günümüze pazarlama anlayışında meydana gelen değişimlerle birlikte tüketiciye verilen önem artmıştır. Bu önemle birlike işletmeler ve araştırmacılar tüketici davranışına odaklanmıştır (Bozkurt, 2004: 93).

Modern pazarlamada, tüketicileri mutlu ederek talep ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir anlayış benimsenmektedir. İşletmelerin, tüketici merkezli olmak için tüketici davranışına daha fazla dikkat etmeleri gerekmektedir (Korucuk, 2019: 38). Tüketici davranışı; mal ve hizmetlerin satın alınması, kullanılması ve elden çıkarılması ile ilgili, tüketicilerin, grupların veya kuruluşların duygusal, zihinsel ve davranışsal tepkileri dahil tüm faaliyetlerin incelenmesidir (URL-2, 2020). Tüketici davranışı, ekonomik değeri olan talep ve ihtiyaçların karşılanması için ürünlerin seçimi, satın alınması ve kullanılması ile ilgili tüm faaliyetleri içerir (Acar, 2012: 53).

Tüketici davranışında, belirli ürünleri satın alan kişiler, ürünlerin kullanım amacı, belirli bir marka veya modelin neden tercih edildiği, o ürün veya modelin nasıl seçildiği, ödemenin nasıl yapıldığı, ürüne ne zaman ihtiyaç duyulduğu ve ürünün nereden satın alındığı gibi sorular temel sorulardan bazılarıdır (İslamoğlu ve Altunışık, 2008'den aktaran Tanrıverdi, 2014: 52). Başka bir tanımda tüketici davranışı, ‘’Bir kişinin mal ve hizmetleri satın alırken ve kullanırken verdiği karar ve

faaliyetler'' olarak tanımlanmaktadır (Odabaşı, 1996: 8'den aktaran Gökhan, 2015: 8).

Tüketicilerin davranışlarını izlemek, işletmelerin başarılı olabilmesi için önem arz etmektedir. İşletmeler hedef müşterilerini ve toplumdaki değişimleri iyi analiz edebilmelidir (Yağcı ve İlarslan, 2010: 138-139). Geçmişten beri tüketici davranışı kavramı giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu önemi arttıran en mühim faktörlerden birisi tüketicinin önemi ve dolayısıyla tüketici memnuniyetinin sağlanmasının işletmenin kaderini etkilemesidir (Yanar, 2017: 76).

Tüketici davranışı, bireylerin bir mal veya hizmet satın alması ile ilgili kararlarına ilişkin süreçlerdir (Bozkurt, 2004: 93). Tüketici davranışı içerisinde birtakım özellikleri barındırmaktadır. Bu özelliklerin ilki tüketici davranışının güdülenmiş bir davranış olduğudur. Tüketici davranışı kimi zaman bireylerin gereksinimleri sonucu ortaya çıkan bir davranış biçimiyken kimi zaman bireylerin haz yaşamak istemeleriyle meydana gelmektedir. Bireylerin gereksinimlerinin karşılanmasıyla memnuniyet hissi ortaya çıkarken aksi bir durumda ise memnuniyetsizlik meydana gelmektedir (Boz, 2019).

Pazarlama literatürü incelendiğinde tüketici davranışının bir mihenk taşı olduğu anlaşılmaktadır. İşletmelerin temel amacı bireylerin gereksinimlerini karşılayarak müşterilerini memnun etmektir. Pazarlama literatürünün temel yapı taşı olan tüketici davranışı kavramı, tüketicilerin gereksinimleri giderebilmek için mal veya hizmetleri hangi unsurları göz önünde bulundurarak seçtiğini, satın alma, kullanma ve kullanım sonrası aşamalarıyla ilgilenmektedir (Kotler, 1997).

3.3.Tüketici Satın Alma Davranışı

Davranışlar, fiiller üzerinden zihinsel etkinliklerin yansımasıdır. Satın alma davranışı tüketicilerin karar alma sürecinin doğal bir sonucudur (Temeloğlu, 2014: 35).

Günümüz dünyasında tüketiciler eskiye nazaran çok fazla işletme arasından tercih yapmak durumundadır. Bu durumdan dolayı bireyler farklı satın alma daranışları gösterme eğilimindedirler. Tüketicilerin satın alma davranışları sosyo-kültürel

etmenlerden etkilenebildiği gibi psikolojik etmenlerden de etkilenebilmektedir. Bireylerin satın alma davranışları işletmeler ve araştırmacılar için yeni ve durağan olmayan bir konudur (Bekar ve Gövce 2015: 945).

Günümüzde tüketiciler ürün veya hizmet satın alacakları zaman onun tek bir fonksiyonuna odaklanmak yerine çoklu fonksiyonel yapısının olmasına dikkat etmektedir. Ayrıca tüketiciler bir işletmeden ürün veya hizmet satın alacakları zaman ürün veya hizmetin fiyatına ve özelliklerine odaklanmanın yanı sıra sosyal sorumluluk projelerine verdikleri desteğe ve müşterilerine verdikleri güven faktörüne de odaklanmaktadır (Turgut, 2010).

Tüketiciler, ürün veya hizmet satın alırken onun sadece tek bir özelliğini dayanak alarak satın alma davranışını gerçekleştirmemektedir. Artık tüketiciler sadece ürün veya hizmetin fiyatına veya niteleyici özelliklere odaklanmamaktadır (Eroğlu, 2020: 69).

Tüketicilerin bir ürün veya hizmeti satın alma süreci tüketicinin ihtiyacı doğrultusında ortaya çıkar. Sonrasında bu ihtiyaç ya giderilir ya da vazgeçilir (Gözübüyük, 2015: 53). Satın alma davranışı, tüketicilerin istek, ihtiyaç veya beklentileri doğrultusunda ürün veya hizmet satın alırken ve kullanırken aldıkları kararların tamamıdır (Ayrancı, 2017: 42).

Tüketicilerin satın alma davranışı kişiden kişiye farklılık gösterebildiği gibi üründen ürüne de birtakım farklılıklar gösterebilmektedir. Satın alınacak ürünün kullanım süresi, ücreti ve özellikleri gibi birtakım faktörler bu duruma neden olmaktadır (Taşdelen, 2018: 75). Tüketicilerin satın alma davranışları, bir takım faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler; tüketicilerin kişisel ihtiyaçlarının, güdülerinin, tutum ve inançlarının yanı sıra bulunduğu toplumun kültür, sosyal sınıfı ve aile gibi sosyo-kültürel unsurlardır. Ayrıca işletmelerin yaptıkları pazarlama çalışmaları da tüketicilerin satın alma davranışlarını etkilemektedir (Gençer, 2016: 38).

Pazarlama literatürü incelendiğinde tüketicilerin satın alma davranışlarında etkili olan birçok etmen olduğu gözlenmektedir. Bu etmenler; toplum, bireylerin kişilikleri,

içinde yaşadıkları toplumun kültürü, bulunduğu sosyal sınıf, teknolojik gelişmeler vb. dir (Oktay, 2006: 198).

3.4.Tüketici Satın Alma Tarzları

İşletmeler pazarlama stratejilerini oluştururken tüketici sınıflandırma çalışmalarından faydalanmaktadır. Böylelikle benzer istek ve beklentiler gösteren tüketicilere daha rahat ulaşılabilmesi hedeflenmektedir. Bu sınıflandırma ölçütlerinden biri de, tüketicilerin satın alımlarıyla ilgili tarzlarıdır (Dursun, Alnıaçık ve Kabadayı, 2013: 294).

İşletmeler, pazar bölümlendirme çalışmalarıyla tüketicileri sınıflandırmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda tüketicilerin bir ürün veya hizmeti satın alacakları zaman hangi kıstaslara dikkat ettikleri belirlenmeye çalışılmış ve birbirine benzer eğilimler gösteren tüketiciler bölümlendirilerek onlara yönelik pazarlama stratjileri oluşturulması amaçlanmıştır. Demografik, sosyo-ekonomik, psikografik ve davranışsal esasa göre bölümleme ile tüketiciler belirli sınıflara ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma çalışmalarına ek olarak araştırmacılar tüketicilerin satın alım davranışı gösterirken sahip oldukları karar verme tarzlarını da incelenmeye başlamıştır (Sönmez, 2019: 22).

Bireyler demografik özellikleri itibariyle farklı niteliklere sahiptirler. Her tüketicinin satın almaktan zevk aldığı ürün veya hizmetler farklılık gösterebildiği gibi onları satın almak için gösterdikleri zaman, çaba ve emek gibi faktörler de farklılık gösterebilmektedir. Yukarıda anlatılanlar aynı zamanda bireylerin yaşam tarzlarına da etki etmektedir. Bireyler mal ve hizmet satın alacakları zaman benimsedikleri yaşam tarzlarından da etkilenmektedir (Altunışık, 2002)

Araştırmacılar, tüketicilerin sahip oldukları satın alma tarzlarını; bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman karar verme aşamasında yaşadıklarını duygusal ve bilişsel niteliklerle açıklanan zihinsel bir süreç olarak tanımlamaktadırlar. Psikolojideki kişilik karamı ve bireylerin sahip oldukları satın alma tarzları birbiri ile ilişkili kavramlardır. Tüketicilerin satın alma tarzları, tüketicilerin seçim yaparken kullandıkları yaklaşımı tanımlayan zihinsel süreci ifade eder. Alışveriş tarzı, kalite

bilinci ve moda bilinci gibi bilişsel ve duygusal özellikleri içinde barındırır. Nitelik olarak psikolojideki kişilik kavramına benzer ve temelde bir tüketici kişiliği olarak incelenebilir (Sproles ve Kendall, 1986: 268). Bu nitelik tüketici karar verme tarzının bilişsel ve duygusal özelliklerinin varlığının ve temel bir tüketici kişilik özelliği olduğunun bir göstergesidir (Yaşar ve Sundu, 2017: 185).

Tüketici satın alma tarzları, tüketicilerin ürün veya hizmetleri satın alımları ile ilgili tarzlarını saptamak için ortaya atılmış bir kavramdır. Tüketicilerin bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman; haz alma, kaliteli olanı arama, marka olanı arama gibi satın alma tarzlarıyla bir ürün veya hizmete yaklaştıkları düşünülmektedir (Sproles ve Kendall, 1986: 267).

Bu kavramın araştırılması, işletmelerin pazarlama faaliyetlerini geliştirmesi bakımından önem arz etmektedir (Durvasula vd., 1993). Literatür incelendiğinde tüketicilerin satın alım tarzlarını açıklayan üç farklı yaklaşım bulunduğu belirlenmiştir. Bunlar; tüketici tipografisi yaklaşımı (Lastovicka, 1982), tüketici tipolojisi yaklaşımı (Stone, 1954; Westbrook, 1985) ve tüketici özellikleri yaklaşımıdır (Sproles ve Kendall, 1986).

Bu konuda Sproles ve Kendall (1986) tarafından geliştirilen Tüketici Tarzları Ölçeği araştırmacılar tarafındanoldukça yaygın olarak kabul görmüş bir ölçektir. Geliştirilen ölçeğin geçerliliğini ve güvenilirliğini tespit edebilmek için Amerika'da 482 lise öğrencisine anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizine göre ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik katsayısının oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi uygulandığında sekiz temel zihinsel özelliği yansıtan tüketici karar verme tarzı boyutları ortaya çıkmıştır. Bunlar; fiyat odaklılık, mükemmeliyetçilik-yüksek kalite odaklılık, marka odaklılık, yenilik/moda odaklılık, alışkanlık/marka bağlılığı, alışverişten kaçma, düşünmeden alışveriş, bilgi karmaşası yaşama'dır. Geliştirilen ölçeğin farklı kültürleri içinde barındıran toplumlarda kullanılabileceği birçok çalışmada tavsiye edilmiştir (Durvasula, Lysonski, ve Andrews, 1993; Lysonski, Durvasula ve Zotos, 1996: 12).

3.4.1.Mükemmeliyetçilik–Yüksek Kalite Odaklılık

Mükemmeliyetçilik–yüksek kalite odaklılık tarzına sahip tüketiciler sahip oldukları paralarıyla en üst kalitedeki ürüne eya hizmete sahip olmak için günlük vakitleri içerisinde alışverişe ayırdıkları zamanı özen göstererek değerlendirirler. Bu boyut, tüketicilerin bir ürün satın alırken en iyisini aramaya yönelik algısını ölçmeye yarayan ifadeleri içinde barındırır. Bu boyutta, tüketiciler orta kalitede ürünle yetinmeyip çoğunlukla standartları yüksek ürünleri talep ederler. Bu tüketicilerin satın alma davranışlarında daha dikkatli, sistemli ve karşılaştırmalı alışveriş yapmaları beklenmektedir. Bu tarza sahip tüketiciler, en kaliteli ürün veya hizmetleri satın almak için çaba gösterirler ve daha düşük kaliteli ürün veya hizmetlerden memnun olmazlar (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270).

Özetle mükemmeliyetçilik-yüksek kalite odaklılılık tarzına sahip bireyler yüksek kalite arayışındadırlar. Bu özelliğe sahip olan tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacaklarında bilgi toplama ve karar alma aşamalarında fazla çaba göstererek en kaliteli ürün veya hizmeti bulmak istemektedir (Mitchell ve Bates, 1998: 202). Tüketicilerin kalite bilincine sahip olması onları en iyi ürünü bulmaya itmektedir. Bir ürün veya hizmetin tüketicilerin istedikleri düzeyde kaliteli olmaması memnuniyetsizliğe sebebiyet vermektedir (Kayabaşı, Ebeoğlugil ve Özkuk, 2016).

3.4.2.Marka Odaklılık

Marka ve kalite bilincini özümsemiş tüketiciler daha yüksek fiyatın daha kaliteli olduğunu savunurlar. Bu tüketicilerin iyi bilinen ve fiyatı yüksek ürünleri, bilindik markaları satın almaya yönelimleri vardır. Genellikle en çok reklamı yapılan markaları satın alırlar (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270).

Marka odaklılık boyutunu benimsemiş tüketicilerde "bir ürün veya hizmetin fiyatı ne kadar yüksekse o kadar kalitelidir'' anlayışı hakimdir. Ayrıca bu anlayışa sahip bireyler marka bilinirliği yüksek, pahalı ürünleri sunan mağazalara karşı olumlu bir tutum izlemektedir. Tüketicinin ürün veya hizmeti satın almadan önce etkilenebileceği en büyük kaynak reklamlardır. Bu tarzı benimseyen tüketicilerin

reklam gösterimi kuvvetli olan markalara eğilimi oldukça yüksektir (Sönmez, 2019: 22).

Marka odaklılık tarzına sahip tüketciler ürün veya hizmet satın alacakları zaman fiyat ve kalite karşılaştırması yapmaktadır. Bir ürünün fiyatı ne kadar fazla ise o derece kaliteli olacağını düşünmektedir. Ürünün markalı olması ise kaliteli olduğunun en büyük göstergesi olarak kabul edilmektedir. Onlar için en lüks mağazalar en iyi ürün veya hizmetleri müşterilerine sunmaktadır (Sproles ve Kendall, 1986: 271- 273).

Marka odaklı davranan tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacağı zaman riske girmek istemezler. Markalı ürün veya hizmetlerin daha kaliteli olduğu algısı tüketiciyi risk algısından uzaklaştırmaktadır. Önemli markaların tüketiciye verdikleri garantiler müşterinin algısında olumlu izler barındırmasına sebep olmaktadır. Kullandığı ürün ve hizmetlerden memnun olan tüketiciler kullandıkları markayı sonraki satın alımlarında da tercih etme eğilimi göstermektedir. Bu aşamadan sonra tüketiciler artık kullandığı markaya bağlılık hissetmeye başlayacaktır (Baydaş ve Aydın, 2017: 64).

Hafstrom, Chae ve Chung (1992) gerçekleştirdikleri çalışmasında marka odaklı olan koreli tüketicilerin moda odaklı anlayışı da benimseyebildiklerini belirlemiştir. Jacoby, Szybillo ve Busato (1977) yaptıkları çalışmada bir ürün veya hizmet üreten bir marka tüketicilerde bağlılık hissi oluşturduysa ilgili markaya sadık olan tüketicilerin başka markalarla ilgili bilgi toplama çabası içerisine girmediğini belirlemiştir.

3.4.3.Yenilik-Moda Odaklılık

Yenilik-moda odaklılık tarzına sahip tüketiciler incelendiğinde, Modada yaşanan gelişmeleri sürekli takip eden ve piyasaya yeni sürülmüş ürün veya hizmetleri araştırmaktan zevk alan bireyler olduğu belirlenmiştir. Bir ürün veya hizmetin çeşitlendirilmesi onlar için ayrı biz haz konusudur (Sproles ve Kendall, 1986).
Bu tüketiciler gelenekselliğe önem vermez ve yenilik arayışı eğilimi gösterirler. Bu doğrultuda bir ürün veya hizmetin işlevlerini sürdürmesiyle ilgilenmezler. Onlar için

önemli olan en yeni ürün veya hizmetleri kullanmaktır. Ürün veya hizmetlerin çeşitlendirilmiş olması onlar için önem arz ettiğinden lüks ürünler yerine kendilerine haz veren yeni ürünler kullanmak isterler. Kendine özgü olan tarzlarını güncel tutmaya çalışırlar (Deniz ve Erciş, 2016).

Yenilik–moda odaklı tüketiciler için yeni ürünler, yeni reklamlar, ürünün içeriğinde ve ambalajında yapılan değişikliklerin hepsi yenilik olarak görülmektedir. Tüketici bir ürün veya hizmet satın alacağı zaman yenilik arayışı içerisine girer. İlk aşamada bilgi toplayarak yeni olan ürün veya hizmetin niteliği hakkında kendince karşılaştırma yapar. Sonrasında ürün veya hizmeti satın alır ve yaşadığı deneyimi değerlendirir. Eğer tüketici tatimin olmuşsa ürünü veya hizmeti bir süre daha kullanmaya devam eder (Odabaşı ve Barış, 2018).

Yenilik-Moda Odaklılık tarzına sahip tüketiciler alışverişten keyif alan, yenilik arayışı içinde olan ve değişen modaya ayak uyduran bireylerdir. Tarz sahibi olmak, farklı olmak ve çeşitlilik arayışı içinde olmak onlar için önemlidir (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270). Bu tarza sahip olan tüketiciler bir ürün veya hizmeti satın alacağı zaman yeteri kadar karşılaştırma yapmazlar ve ani kararlar vererek ürün veya hizmet satın alırlar. Ayrıca ürün veya hizmetin fiyatı onlar için önem arz etmez (Sönmez, 2019: 23).

Onlar için önemli olan başka bir husus ise kendi stillerini oluşturmaktır. Piyasaya yeni çıkan ürün veya hizmetlerin ilk defa kendileri tarafından satın alınmasını isterler (Wesley, Lehew ve Woodside, 2006). Bu tüketici grubu yeni olan ürün veya hizmetlere sahip olmanın diğer tüketiciler üzerinde prestij oluşturacağını düşünmektedir (Zhang ve Kim, 2003).

3.4.4.Eğlence-Haz Odaklılık

Haz kavramı; bir ürün veya hizmetten zevk alma, hoşlanma gibi anlamlara gelmektedir. Hedonist düşünceye göre bireylerin yaptıkları ürün veya hizmet satın alımlarının altında hep haz yaşama ve eğlence arama anlayışı yatmaktadır (Odabaşı, 2017: 114-120).

Bu boyut bireylerin zevk için alışveriş yapmaya yönelik algılarını ölçmeye yöneliktir. Onlar için alışveriş eğlenceden ibarettir. Alışverişten haz alma eğilimindedirler. Bu gruptaki tüketiciler satın alacakları üründe işlevsel özelliklerden çok hedonik faydaya konsantre olmaktadır (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270).

Tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman doyasıya eğlenmek istemektedir. Eğlenceden alacakları haz bireylerin psiklojik anlamda doygunluk yaşamasını sağlayacaktır (Tellan, 2016: 150).

3.4.5.Fiyat Odaklılık

Bu satın alma karar tarzında tüketiciler satın alacakları ürünün fiyatının benzer ürünlere göre daha düşük olmasına dikkat etmektedirler. Bu tüketciler bir ürün satın alacakları zaman indirime girmesini beklerler ve verdikleri paranın en iyi karşılığını bulmak isterler. Bu tarza sahip tüketiciler düşük fiyata hassasiyet gösterdikleri için bir ürün veya hizmet satın alımında alternatiflerin arasında karşılaştırmayı genellikle fiyat üzerinden yapmaktadırlar. Fiyat/performans ürünleri en çok bu tarza sahip tüketicileri tatmin etmektedir. Bu tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman uygun alternatifler belirler ve belirledikleri alternatiflerin içerisinden en uygun olanını satın almaya özen gösterirler (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270).

Fiyat odaklılık tarzına sahip tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman titizlikle piyasa araştırması yapmakta ve alternatif markalar belirlemektedir. Bu bireylerin genellikle internet üzerinden ürün veya hizmet karşılaştırması yapan sitelere üyelikleri de vardır. İşletmelerin yaptıkları indirim günlerini takip ederler ve satın alacakları markaları indirim dönemlerinde satın alırlar (Kayabaşı, Ebeoğlugil ve Özkuk, 2016).

3.4.6.Düşünmeden Alışveriş Yapma- Plansız Alışveriş

Plansız alışveriş yapan tüketiciler satın alma davranışlarında dikkatsizce ve anlık davranışta bulunurlar. Bir ürün satın aldıklarında ne kadar para harcadıklarına ve

paranının karşılığını alıp almadıklarına dikkat etmezler (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270).

Bu tarza sahip tüketiciler engel olamadıkları, aniden ortaya çıkan bir güdüyle herhangi bir ürün veya hizmeti satın alma eğilimi göstermektedir. Bu davranış tüketicilerde meydana gelen psikolojik bir tepki olarak da tanımlanmaktadır. Tüketiciler bir ürün veya hizmete ihtiyacı olmadığı halde birden bire satın alma dürtüsüyle satın alıyorsa bu durum plansız alışveriş davranışı göstediği anlamına gelmektedir (Sproles ve Kendall, 1986). Bireylerin ürün veya hizmet satın alması için bir gereksinim yoksa ya da bireyler ürün veya hizmet satın alma niyeti yokken bir alışveriş yaptıysa plansız alışveriş durumu söz konusudur (Odabaşı ve Barış, 2012: 376).

Bu tarza sahip tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman rastgele tercih yapma eğilimi gösterirler. Bu tüketiciler araştırma yapmaz, anlık duyguları ile hareket ederek ürün veya hizmet satın alırlar (Buttner, Florack, Leder, Serfas ve Schulz, 2014). Bireyler düşünmeden plansız bir şekilde ürün veya hizmet satın adlıkları için sonrasında pişmanlık duygusunu yaşayabilirler. Satın alım sürecinde bireyler anlık olarak haz ve heyecan yaşama isteklerini içinde barındırabilmektedir. Konuya ilişkin literatür incelendiğinde bireyin plansız alışveriş eğilimi göstermesinin en büyük nedeninin hedonik duygular yaşamasından kaynaklandığı belirtilmiştir (Altunışık ve Çallı, 2004: 234).

3.4.7.Çeşit Karmaşası

Ürün veya hizmetlerle alakalı bilgilerin araştırılması, değerlendirilmesi ve alternatiflerin belirlenip karşılaştırmaların yapılması hususunda yaşanan zorluklar tüketicilerin tercih yapmasında kararsızlığa neden olmaktadır (Sönmez, 2019: 24).

Marka ve bilgi fazlalığından dolayı karar vermede zorlanan tüketici grubudur. Çok sayıda marka ve mağaza alternatifi bulunmasından dolayı karar vermekte zorlanırlar (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270). Bu tarz tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman yanlış seçim yapacakları endişesiyle satın alım işlemini gerçekleştirmekten vazgeçme eğilimi de gösterebilmektedir (Özata, 2011:13).

Günümüzde tüketiciler bir ürün veya hizmeti satın alacakları zaman çok fazla seçenekle karşı karşıya kalmaktadır. Tüketicilerin bir kısmı satın alımlarından önce titiz bir piyasa araştırması yaparak satın alacakları ürün veya hizmete karar verirken, çeşit karmaşası tarzını benimsemiş tüketiciler piyasa araştırması esnasında çok fazla vakit kaybettiklerini ve zihinlerinde karışıklıklara yol açtığını düşünerek bu durumdan rahatsız olmaktadırlar. Bu tarza sahip tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacağı zaman alternatiflere dikkat etmedikleri gibi satın alacakları ürün veya hizmetlerin fiyatlarına da dikkat etmezler (Lysonski ve Durvasula, 2013).

3.4.8.Alışkanlık- Marka Bağlılığı

Bu grupta alışveriş yapmaktan hoşlanan marka ve mağazalardan alışveriş yapan tüketiciler bulunmaktadır. Bu tüketiciler alışveriş yaptıkları marka ve mağazaları kolay kolay değiştirmezler (Sproles ve Kendall, 1986: 269-270).

Sproles ve Kendall (1986) hazırladıkları ölçekte alışkanlık-marka bağlılığı boyutunda tüketicilerin bir ürün veya hizmet satın alacakları zaman öncelik verdikleri bir marka yahut mağaza olup olmadığını ölçmeyi amaçlamıştır. Bu ölçekte bireylerin ürün veya hizmet satın alımlarında öncelik verdikleri marka ya da mağazadan satın alım yapabilmek için çaba gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Alışkanlık- Marka Bağlılığı tarzına sahip tüketiciler belirli bir markaya karşı bağlılık hissetmektedir. Bu tarzı benimsemiş tüketiciler bir ürün veya hizmet satın alacağı zaman devamlı kullandıkları markaların dışına çıkmamaktadır (Pappu, Pascale ve Ray, 2015).

3.5.Tüketici Satın Alma Tarzları ile İlgili Çalışmalar

Düzgün (2015) yüksek lisans tezinde tüketici satın alma tarzlarının markaya duyulan güven ve müşteri memnuniyeti üzerine etkisini incelemiştir. Yapılan analizler neticesinde satın alma tarzı ölçeği boyutlarından marka bilinci ve mükemmeliyetçilik boyutlarının markaya duyulan güven ve müşteri memnuniyetini olumlu yönde

etkilediği, diğer boyutların ise markaya duyulan güven ve müşteri memnuniyeti üzerinde herhangi bir anlamlı etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir.

Lysonski ve Durvasula (2013) yaptıkları çalışmada Hintli tüketicilerin 1994 ve 2009 yılları arasındaki tüketici satın alma tarzları karşılaştırılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre mükemmeliyetçilik ve kalite odaklılık satın alma tarzlarını benimseyenlerin sayısında azalış, marka odaklılık, yenilik, moda odaklılık ve plansız alışveriş satın alma tarzına sahip bireylerin sayısında ise artış meydana geldiği belirlenmiştir.

Boz (2019) çalışmasında sosyal medya pazarlaması ile tüketicilerin satın alma tarzları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yapılan analizler neticesinde bu iki kavam arasında zayıf düzeyde ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Erdem (2016) çalışmasında tüketicilerin satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre tüketicilerin cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir ve meslek değişkenlerine göre satın alma tarzlarında anlamlı farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir.

Sönmez (2019) yaptığı çalışmada kişilik özellikleri ile tüketicilerin satın alma tarzları arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre kişilik özellikleri ile tüketici satın alma tarzları arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir.

Yalçıntaş (2019) yüksek lisans tezinde postmodern değerler ile tüketici satın alma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre postmodern değerler ile satın alma tarzları alt boyutlarından marka odaklılık, fiyat odaklılık ve çeşit karmaşası boyutları arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Diğer boyutlarda ise herhangi bir anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Ürgen (2019) çalışmasında tüketicilerin satın alma tarzlarının sosyal medya reklamlarına yönelik tutumları üzerine etkisini belirlemeye çalışmıştır. Yapılan

analizler neticesinde satın alma tarzlarının sosyal medya reklamlarına yönelik tutumu pozitif anlamda etkilediği belirlenmiştir.

Bakewell ve Mitchell'in (2006) yaptığı çalışmada Y kuşağı kadın tüketicilerin satın alma tarzlarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre eğlence ve kalite arayışı içerisinde olan kişilerin yüksek fiyatlar ödeyerek yüksek kalitedeki ürün veya hizmetlere sahip olmak istedikleri belirlenmiştir.

Sargın (2020) yaptığı çalışmada marka kişiliği algısının ve benlik saygısının tüketici satın alma tarzları üzerine etkisini yapısal eşitlik modeliyle bütünleşik olarak incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre marka kişiliği algısı tüketici satın alma tarzlarını etkilerken, benlik saygısının tüketici satın alma tarzları üzerinde herhangi bir anlamlı etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Akbıyık (2019) doktora tezinde tüketicilerin satın alma tarzları ile helal sertifika algısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

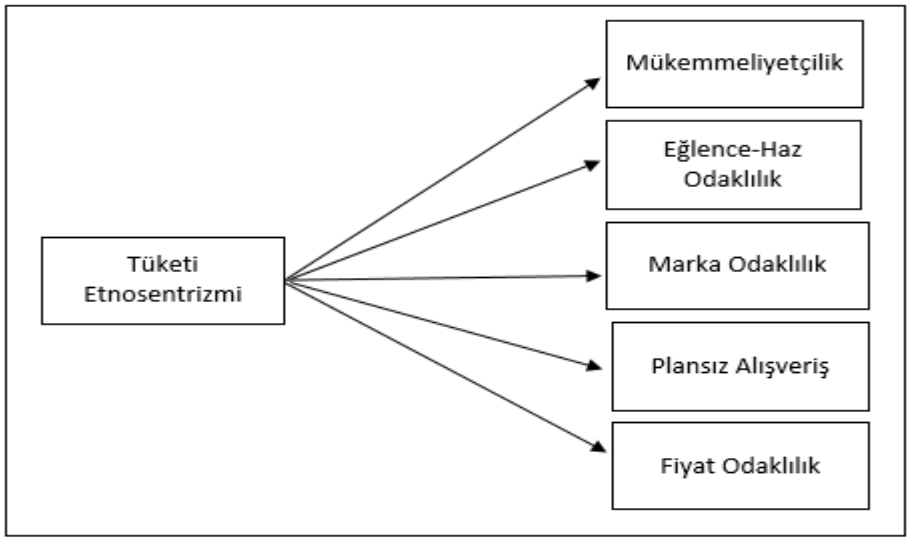
4.1.Araştırma Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de belirlenmeye çalışılmıştır.

Literatür incelendiğinde etnosentrizm ve satın alma tarzları kavramlarının ayrı ayrı çalışıldığı birçok çalışmaya rastlanmasına rağmen bir arada yer aldığı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmayla bu iki değişken arasındaki ilişkilerin araştırılması sonucunda literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

4.2.Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen kavramsal model Şekil 4.1. ‘deki gibidir.

Şekil 4.1. Araştırma modeli

4.3.Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amacına ve Şekil 4.1'deki araştırmanın kavramsal modeline göre oluşturulan hipotezler aşağıda verilmiştir:

H_1: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerinde etkisi vardır.

H_{1a}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin mükemmeliyetçilik boyutu üzerinde etksi vardır.

H_{1b}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin eğlence-haz odaklılık boyutu üzerinde etksi vardır.

H_{1c}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin marka odaklılık boyutu üzerinde etksi vardır.

H_{1d}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin plansız alışveriş boyutu üzerinde etksi vardır.

H_{1e}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin fiyat odaklılık boyutu üzerinde etksi vardır.

H_2: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{2a}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{2b}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{2c}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{2d}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{2e}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{2f}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_3: Tüketicilerin satın alma tarzları demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{3a}: Tüketicilerin satın alma tarzları, cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{3b}: Tüketicilerin satın alma tarzları, medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{3c}: Tüketicilerin satın alma tarzları, yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{3d}: Tüketicilerin satın alma tarzları, eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{3e}: Tüketicilerin satın alma tarzları, aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterir.

H_{3f}: Tüketicilerin satın alma tarzları, mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.

4.4.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın ana kütlesini Libya ülkesindeki tüketiciler oluşturmaktadır. Cohen ve Morrison (2007: 104) hata oranı %5 olmak üzere %95 güvenilirlik düzeyinde 384 örneklem büyüklüğünün yeterli olacağını ifade etmektedir. Çalışma kapsamında dağıtılan 450 anket formundan eksik ve hatalı cevaplanan anketler çıkarıldıktan sonra kalan 409 veri ile analizlere devam edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini 25 Mart - 15 Ağustos 2020 tarihleri arasında Libyalı tüketiciler içerisinden kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan 409 tüketici oluşturmaktadır. Elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve araştırmanın sonuçları ortaya konmuştur.

4.5.Verilerin Toplanması ve Anket Formunun Hazırlanması

Bu çalışmanın temel amacı tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formunda tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin belirlenmesine yönelik kullanılan ifadeler için Shimp ve Sharma (1987)'nın çalışmasından faydalanılmıştır. Tüketicilerin satın alma tarzlarının belirlenmesine

yönelik ifadeler ise Sprotles ve Kendall (1986)'ın çalışmalarından derlenerek hazırlanmıştır.

Araştırmanın anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde tüketicilere ait (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık gelir vb.) demografik sorular, ikinci bölümde etnosentrizm ve satın alma tarzına yönelik ifadeler yer almaktadır.

4.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın zaman ve maliyet kısıtı yanında anket uygulamasının sadece Libya tüketicilerinin içerisinden kolayda örneklem yöntemiyle seçilen 409 katılımcıyla gerçekleştirilmiş olması sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

5. BULGULAR

5.1.Tüketicilerin Demografik Özellikleri

Tablo 5.1. Araştırmaya katılan tüketicilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgula

Cinsiyet	**F**	**%**	**Aylık Gelir**	**F**	**%**
Kadın	197	48,2	500 Dolar altı	45	11,0
Erkek	212	51,8	500-1000 Dolar	47	11,5
Toplam	409	100,0	1001-1500 Dolar	47	11,5
Yaş	**F**	**%**	1501-2000 Dolar	71	17,4
18-24	35	8,6	2001-2500 Dolar	53	13,0
25-31	71	17,4	2501-3000 Dolar	37	9,0
32-37	75	18,3	3501-4000 Dolar	53	13,0
38-42	91	22,2	4001-4500 Dolar	31	7,6
43-47	67	16,4	5000 Dolar ve üstü	25	6,0
48-53	44	10,8	Toplam	409	100,0
54+	26	6,4	**Meslek**	F	%
Toplam	409	100,0	Özel Sektör Çalışanı	121	29,6
Eğitim Durumu	**F**	**%**	Kamu Sektörü Çalışanı	248	60,6
Lise ve altı	47	11,5	Ev hanımı	23	5,6
Lisans	204	49,9	Diğer	17	4,2
Yüksek Lisans	98	24,0	Toplam	409	100,0
Doktora	60	14,7	**Medeni Durum**	**F**	**%**
Toplam	409	100,0	Bekâr	91	22,2
			Evli	318	77,8
			Toplam	409	100,0

Tablo 5.1'de tüketicilerin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler aşağıda özetlenmiştir:

- Tüketicilerin %48,2'si kadın olup, %51,8'i erkektir.

- Tüketicilerin medeni durumları incelendiğinde %77,8'i evli, %22,2'lik kesimin bekâr olduğu görülmektedir.

- Tüketicilerin %22,2'lik kesiminin 38-42 yaş aralığında, %18,3'lük kesiminin 32-37 yaş aralığında, %17,4'lük kesiminin ise 25-31 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır.

- Tüketicilerin eğitim durumları incelendiğinde %49,9'luk kesimin lisans, %24'lük kesiminde yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

- Tüketicilerin %60,6'sının kamu sektörü çalışanı, %29,6'sının özel sektör çalışanı olduğu belirlenmiştir.

- Tüketicilerin aylık gelir durumları incelendiğinde %17,4'lük kesimin 1501-2000 Dolar, %13'lük kesimlerinin 3501-4000 Dolar ve 2001-2500 Dolar, %11,5'lik kesimlerinin ise 500-1000 Dolar ve 1001-1500 Dolar gelir elde ettiği görülmektedir.

5.2.Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi

Tablo 5.2. Güvenilirlik analizi sonuçları

Ölçekler	**Güvenilirlik**
Etnosentrizm	,904
Satın Alma Tarzı	,730
Mükemmeliyetçilik	,807
Eğlence-Haz Odaklılık	,729
Marka Odaklılık	,805
Plansız Alışveriş	,721
Fiyat Odaklılık	,797

Güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach's Alpha değerleri 0,721- 0,904 arasındadır. Bu değerlere göre ölçeklerin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2017: 405).

Tablo 5.3. Etnosentrizm ölçeğinin faktör analizi sonuçları

Faktör İsmi	Anket İfadesi	Faktör Yükleri	Faktörün Açıklayıcılığı (%)
Etnosentrizm	Gerçek bir Libyalı Libya yapımı ürünleri satın almalıdır.	,854	46,013
	Libya ürünleri, her şeyden önce, sonuncu ve en önemlisi	,840	
	Libya ürünlerini satın almak her zaman en iyisidir	,838	
	Diğer ülkelerin bizden zengin olmasına izin vermek yerine Libya'da üretilen ürünleri satın almalıyız	,827	
	Sadece Libya'da bulunmayan ürünler ithal edilmelidir	,817	
	Libyalılar ithalat yerine daima Libya yapımı ürünleri satın almalı	,808	
	Uzun vadede bana pahalıya mal olabilir ama Libya ürünlerini desteklemeyi tercih ediyorum	,806	
	Yurtdışından sadece kendi ülkemizde temin edemediğimiz ürünleri almalıyız	,757	
	Yabancı ürünler, Libya'ya girişlerini azaltmak için ağır bir şekilde vergilendirilmeli	,705	
	Libya yapımı ürünleri satın alarak, Libyalılarla çalışmaya devam edeceğim.	,693	
	Yabancı ürün satın almak doğru değildir	,676	
	Diğer ülkelerde üretilen ürünleri satın alan Libyalı tüketiciler, Libyalı kardeşlerini işsiz bırakmaktan sorumludur.	,607	
	Tüm ithalata bordür konulmalıdır.	,565	
	Libyalılar yabancı ürünler satın almamalı çünkü bu Libya ticaretine zarar veriyor ve işsizliğe neden oluyor	,510	
	Yabancıların ürünlerini pazarlarımıza koymalarına izin verilmemelidir.	,489	
	Zorunluluk olmadıkça diğer ülkelerden çok az ticaret veya mal alımı yapılmalı	,456	
	Yabancı ürünler satın alanlar Libyalı değildir.	,454	

KMO Geçerliliği	,917
Barlett Küresellik Testi Ki Kare	4517,500
Serbestlik Derecesi	136
P Değeri	,000

Etnosentrizm ölçeğinin geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmış ve analiz neticesinde KMO değerinin 0,917 olduğu belirlenmiştir. Buna göre 0,05 anlamlık seviyesinde, ölçeğe ilişkin bütün değerler incelendiğinde ölçeğin geçerlilik düzeyinin oldukça yüksek olduğu ve veri setinin yapılacak analizlere uygun olduğu belirlenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012: 207).

Tablo 5.4. Satın alma tarzları ölçeğinin faktör analizi sonuçları

Faktör İsmi	**Anket İfadesi**	**Faktör Yükleri**	**Faktörün Açıklayıcılığı (%)**
Mükemmelliyetçilik	Satın alacağım ürününün çok kaliteli olması benim için önemlidir.	,821	36,671
	Bir ürün satın alacağım zaman en iyi veya mükemmel seçimi yapmaya çalışıyorum.	,807	
	Genellikle en kaliteli ürünü almaya çalışırım.	,775	
	En kaliteli ürünü seçmek için özel bir çaba sarf ederim.	,693	
	Satın aldığım ürünlere ilişkin standartlarım ve beklentilerim çok yüksektir.	,393	
Marka Odaklılık	Tanınmış ulusal markalar benim için en iyisidir.	,881	7,510
	Genellikle daha pahalı markaları tercih ederim.	,851	
	Bir ürünün fiyatı ne kadar yüksekse kalitesi o kadar iyidir.	,837	
	Tanınmış markaların mağazaları bana en iyi ürünleri sunar.	,715	
	En çok satan markaları satın almayı tercih ederim.	,638	
	En çok reklamı yapılan markalar genellikle	,635	

	çok iyi seçimlerdir		
Eğlence-Haz Odaklılık	Sadece eğlenmek için alışveriş yapmayı seviyorum	,577	6,901
	Alışveriş gezilerimi hızlı bir şekilde gerçekleştiriyorum	,535	
	Mağazalarda alışveriş yapmak zamanımı boşa harcamama sebep olur (R).	,468	
Fiyat Odaklılık	Mümkün olduğunca satış fiyatu uygun ürünlerden satın alırım.	,848	6,242
	Daha düşük fiyatlı ürünler genellikle benim seçimimdir.	,650	
	Verdiğim paramın karşılığını verebilecek için en iyi ürünü bulmak için dikkatlice araştırma yaparım.	,512	
Plansız Alışveriş	Alışveriş yapacağım zaman daha dikkatli planlama yapmalıyım.	,890	4,667
	Çoğu zaman sonrasında pişman olduğum alışverişler yapıyorum.	,658	
Toplam Varyansı Açıklama Oranı		61,992	
KMO Geçerliliği		,883	
Barlett Küresellik Testi Ki Kare		3921,09	
Serbestlik Derecesi		231	
P Değeri		,000	

Satın alma tarzları ölçeğinin geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmış ve analiz neticesinde KMO değerinin 0,883 olduğu belirlenmiştir. Buna göre 0,05 anlamlık seviyesinde, ölçeğe ilişkin bütün değerler incelendiğinde ölçeğin geçerlilik düzeyinin oldukça yüksek olduğu ve veri setinin yapılacak analizlere uygun olduğu belirlenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012: 207).

5.3.Normal Dağılım Testi

Nicel bir araştırmada, parametrik testlerin yapılabilmesi için verilerin normal dağılması gerekmektedir. Gravetter ve Wallnau (2013: 170)'a göre çarpıklık ve basıklık değerleri - 2.0 ve +2.0 arasında ise veri normal dağılmıştır. Tablo 5.5'te görüldüğü gibi verilerin normal dağıldığı söylenebilir.

Tablo 5.5. Normal dağılım testi tablosu

Ölçekler	Basıklık	Çarpıklık
Etnosentrizm	-1,080	,941
Mükemmeliyetçilik	1,069	,671
Eğlence-Haz Odaklılık	,275	,374
Marka Odaklılık	,094	-,164
Plansız Alışveriş	-,177	-,282
Fiyat Odaklılık	-,126	,642

5.4.Korelasyon Analizi

Tablo 5.6. Pearson korelasyonu tablosu

		Mükemmeliyetçilik	Eğlence-Haz Odaklılık	Marka Odaklılık	Plansız Alışveriş	Fiyat Odaklılık
Etnosentrizm	Pearson Korelasyon	,232**	-,341**	,286**	,027	,467**
	P	,000	,000	,000	,594	,000

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır

Tablo 5.6.'da Tüketicilerin ensonrentrizm düzeyleri ile satın alma tarzları arasındaki korelasyon katsayıları verilmiştir. Tablo incelendiğinde tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile fiyat odaklılık boyutu arasında (0,467) orta düzeyde pozitif yönlü, tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile mükemmeliyetçilik boyutu arasında (0,232) ve tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile marka odaklılık boyutu arasında (0,286) zayıf düzeyde pozitif yönlü ilişki, tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile eğlence-haz odaklılık boyutu arasında arasında (-0,341) zayıf düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

5.5.Regresyon Analizi Sonuçları

5.5.1. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Mükemmeliyetçilik Boyutu Üzerine Etkisi

Tablo 5.7. incelendiğinde %5 anlamlılık düzeyinde p değeri 0,000 olduğundan modelin genel olarak anlamlı olduğu, bağımsız değişken etnosentrizm düzeyinin p değerinin (0,000) 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ve katsayıları istatistik olarak anlamlıdır. Bu durumda H_{1a} hipotezi kabul edilmiştir.

R^2 değeri bağımlı değişkenin yüzde kaçlık kısmının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık. 2019: 380). Yani tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri mükemmeliyetçilik boyutunu %5,4 (R2=0,054) seviyesinde açıklamaktadır.

Tablo 5.7. Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin mükemmeliyetçilik boyutu üzerine etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken			Mükemmeliyetçilik					
Değişkenler	Katsayılar		Anlamlılık Derecesi		R^2	Düzeltilmiş R^2	F	P
	B	Beta	t	P				
Sabit	3,078		28,884	,000	,054	,051	21,607	,000
Etnosentrizm	,127	,232	4,648	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi ***Mükemmeliyetçilik =3,078 + 0,127* Etnosentrizm**								
B = Standartlaştırılmamış Katsayıları, Beta = Standartlaştırılmış Katsayıları ifade etmektedir.								

*p ≤ 0,05

Buna göre tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin mükemmeliyetçilik boyutu üzerinde zayıf düzeyde bir etkisinin olduğu tüketicilerin entrosentrizm düzeyleri arttıkça mükemmliyetçilik boyutuna yönelik algısının da arttığı söylenebilir. Etnosentrizm düzeyindeki bir birimlik artış mükemmliyetçilik boyutunu 0,232 birim arttırmaktadır.

5.5.2. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Eğlence-Haz Odaklılık Boyutu Üzerine Etkisi

Tablo 5.8. incelendiğinde %5 anlamlılık düzeyinde p değeri 0,000 olduğundan modelin genel olarak anlamlı olduğu, bağımsız değişken etnosentrizm düzeyinin p değerinin (0,000) 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ve katsayıları istatistik olarak anlamlıdır. Bu durumda H_{1b} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.8. Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin eğlence-haz odaklılık boyutu üzerine etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğlence-Haz Odaklılık							
Değişkenler	Katsayılar		Anlamlılık Derecesi		R^2	Düzeltilmiş R^2	F	P
	B	Beta	t	P				
Sabit	4,131		25,202	,000	,116	,114	50,377	,000
Etnosentrizm	-,300	-,341	-7,098	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi ***Eğlence-Haz Odaklılık =4,131 - 0,341*** **Etnosentrizm**								
B = Standartlaştırılmamış Katsayıları, Beta = Standartlaştırılmış Katsayıları ifade etmektedir.								

*p ≤ 0,05

R^2 değeri bağımlı değişkenin yüzde kaçlık kısmının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık. 2019: 380). Yani tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri mükemmeliyetçilik boyutunu %11,6 (R^2=0,116) seviyesinde açıklamaktadır.

Buna göre tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin eğlence-haz odaklılık boyutu üzerinde zayıf düzeyde bir etkisinin olduğu tüketicilerin entrosentrizm düzeyleri arttıkça eğlence-haz odaklılık boyutuna yönelik algısının azaldığı söylenebilir. Etnosentrizm düzeyindeki bir birimlik artış eğlence-haz odaklılık boyutunu -0,341 birim azaltmaktadır.

5.5.3. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Marka Odaklılık Boyutu Üzerine Etkisi

Tablo 5.9. incelendiğinde %5 anlamlılık düzeyinde p değeri 0,000 olduğundan modelin genel olarak anlamlı olduğu, bağımsız değişken etnosentrizm düzeyinin p değerinin (0,000) 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ve katsayıları istatistik olarak anlamlıdır. Bu durumda H_{1c} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.9. Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin marka odaklılık boyutu üzerine etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Marka Odaklılık							
Değişkenler	Katsayılar		Anlamlılık Derecesi		R^2	Düzeltilmiş R^2	F	P
	B	Beta	t	P				
Sabit	2,437		11,486	,000	,082	,080	34,136	,000
Etnosentrizm	,320	,286	5,843	,0000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi ***Marka Odaklılık =2,437 - 0,320*** **Etnosentrizm**								
B = Standartlaştırılmamış Katsayıları, Beta = Standartlaştırılmış Katsayıları ifade etmektedir.								

*p ≤ 0,05

R^2 değeri bağımlı değişkenin yüzde kaçlık kısmımın bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık. 2019: 380). Yani tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri marka odaklılık boyutunu %8,2 (R^2=0,082) seviyesinde açıklamaktadır.

Buna göre tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin marka odaklılık boyutu üzerinde zayıf düzeyde bir etkisinin olduğu tüketicilerin entrosentrizm düzeyleri arttıkça marka odaklılık boyutuna yönelik algısının da arttığı söylenebilir. Etnosentrizm düzeyindeki bir birimlik artış eğlence-haz odaklılık boyutunu 0,286 birim artırmaktadır.

5.5.4. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Plansız Alışveriş Boyutu Üzerine Etkisi

Tablo 5.10. incelendiğinde %5 anlamlılık düzeyinde p değeri 0,000 olduğundan modelin genel olarak anlamlı olduğu, bağımsız değişken etnosentrizm düzeyinin p değerinin (0,594) 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu durumda H_{1d} hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5.10. Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin plansız alışveriş boyutu üzerine etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Plansız Alışveriş							
Değişkenler	Katsayılar		Anlamlılık Derecesi		R^2	Düzeltilmiş R^2	F	P
	B	Beta	t	P				
Sabit	3,473		21,149	,000	,001	-,002	285	,594
Etnosentrizm	,023	,027	,534	,594				

B = Standartlaştırılmamış Katsayıları, Beta = Standartlaştırılmış Katsayıları ifade etmektedir.

*p ≤ 0,05

5.5.5. Tüketicilerin Etnosentrizm Düzeylerinin Fiyat Odaklılık Boyutu Üzerine Etkisi

Tablo 5.11. incelendiğinde %5 anlamlılık düzeyinde p değeri 0,000 olduğundan modelin genel olarak anlamlı olduğu, bağımsız değişken etnosentrizm düzeyinin p değerinin (0,000) 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir ve katsayıları istatistik olarak anlamlıdır. Bu durumda H_{1e} hipotezi kabul edilmiştir.

R^2 değeri bağımlı değişkenin yüzde kaçlık kısmımın bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık. 2019: 380). Yani tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri marka odaklılık boyutunu %21,8 (R^2=0,218) seviyesinde açıklamaktadır.

Tablo 5.11. Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin fiyat odaklılık boyutu üzerine etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken			Fiyat Odaklılık					
Değişkenler	Katsayılar		Anlamlılık Derecesi		R^2	Düzeltilmiş R^2	F	P
	B	Beta	t	P				
Sabit	2,024		11,519	,000	,218	,216	106,845	,000
Etnosentrizm	,467	,467	10,337	,000				
Standartlaştırılmamış regresyon katsayılarına göre oluşturulan tahmin denklemi ***Fiyat Odaklılık =2,024 - 0,467*** **Etnosentrizm**								
B = Standartlaştırılmamış Katsayıları, Beta = Standartlaştırılmış Katsayıları ifade etmektedir.								

*p ≤ 0,05

Buna göre tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin fiyat odaklılık boyutu üzerinde orta düzeyde bir etkisinin olduğu tüketicilerin entrosentrizm düzeyleri arttıkça fiyat odaklılık boyutuna yönelik algısının da arttığı söylenebilir. Etnosentrizm düzeyindeki bir birimlik artış fiyat odaklılık boyutunu 0,467 birim artırmaktadır.

5.6.T-testi Sonuçları

5.6.1. Etnosentrizm Düzeyi ve Satın Alma Tarzları / Cinsiyet

Tablo 5.12.'de t testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde, etnosentrizm ölçeğinin p değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Grup ortalamalarına göre erkek tüketicilerin kadın tüketicilere göre etnosentrizm düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumda H_{2a} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.12.'de t testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde, satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık, marka odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat odaklılık faktörlerinin p değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Grup ortalamalarına göre erkek tüketicilerin kadın tüketicilere göre mükemmeliyetçilik, marka odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat

odaklılık faktörlerine yönelik algılarının daha yüksek olduğu, eğlence-haz odaklılık faktörüne ise kadın tüketicilerin erkek tüketicilere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir. Bu durumda H_{3a} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.12. Cinsiyetlerine göre T-testi tablosu

Faktörler	**Cinsiyet**	**N**	**Ortalama**	**SS**	T	**Sd**	**P**
Mükemmeliyetçilik	Kadın	197	3,4993	,24445	-4,496	372,944	**,000**
	Erkek	212	3,6329	,34224			
Eğlence-Haz Odaklılık	Kadın	197	3,2229	,43160	10,526	399,897	**,000**
	Erkek	212	2,7524	,46465			
Marka Odaklılık	Kadın	197	3,3558	,45967	-11,179	371,028	**,000**
	Erkek	212	3,9798	,64518			
Plansız Alışveriş	Kadın	197	3,4727	,49365	-3,928	382,049	**,000**
	Erkek	212	3,6552	,43359			
Fiyat Odaklılık	Kadın	197	3,5794	,44911	-9,260	389,250	**,000**
	Erkek	212	4,0600	,58787			
Etnosentrizm	Kadın	197	3,6394	,57097	-6,897	384,357	**,000**
	Erkek	212	4,0207	,52139			

5.6.2. Etnosentrizm Düzeyi ve Satın Alma Tarzları / Medeni Durum

Tablo 5.13'te t testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde, etnosentrizm ölçeğinin p değeri 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için tüketicilerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bu durumda H_{2b} hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5.13'te t testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde, satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden marka odaklılık faktörünün p değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat odaklılık faktörlerinin ise p değerleri 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için tüketicilerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Grup ortalamalarına göre evli tüketicilerin bekar tüketicilere göre marka odaklılık

faktörüne yönelik algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumda H_{3b} hipotezi marka odaklılık faktörüne göre kabul, mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat odaklılık faktörlerine göre reddedilmiştir.

Tablo 5.13. Medeni durumlarına göre T-testi tablosu

Faktörler	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	T	Sd	P
Mükemmeliyetçilik	Bekâr	91	3,6063	,30886	1,282	394	,201
	Evli	318	3,5587	,30560			
Eğlence-Haz Odaklılık	Bekâr	91	2,9890	,49474	,254	400	,799
	Evli	318	2,9736	,51074			
Marka Odaklılık	Bekâr	91	3,5549	,75798	-2,040	397	**,042**
	Evli	318	3,7128	,60377			
Plansız Alışveriş	Bekâr	91	3,5467	,50540	-,495	401	,621
	Evli	318	3,5745	,46182			
Fiyat Odaklılık	Bekâr	91	3,7582	,63841	-1,379	400	,169
	Evli	318	3,8532	,55862			
Etnosentrizm	Bekâr	91	3,8673	,62346	,623	390	,534
	Evli	318	3,8233	,56537			

5.7.ANOVA Testi Sonuçları

5.7.1. Tüketicilerin Yaşlarına Göre ANOVA Testi

Tüketicilerin yaşlarına göre yapılan ANOVA testinde verilerin homojen dağılım göstermesi nedeni ile gruplar arası farklılıkların belirlenmesinde Post Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır.

Tablo 5.14.'te ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde etnosentrizm ölçeğinin p değeri 0,05 anlamlılık seviyesinden küçük olduğu için tüketicilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde 38-42 yaş grubunun diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği söylenebilir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin yaşları

arttıkça etnosentrizm düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Bu durumda H_{2c} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.8. Tüketicilerin yaşlarına göre ANOVA tablosu

Faktörler	**Yaş Grupları**	**N**	**Ortalama**	**SS**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
Mükemmeliyetçilik	18-24	35	3,7107	,38441	1,572	,154	
	25-31	71	3,5577	,25871			
	32-37	75	3,5456	,34718			
	38-42	91	3,5554	,25768			
	43-47	67	3,5354	,24887			
	48-53	44	3,5701	,35471			
	54+	26	3,6058	,36002			
Eğlence-Haz Odaklılık	18-24	35	2,9943	,68683	6,414	**,000**	1-6, 1,7, 2-4, 2-6, 2-7, 3-6, 3-7, 4-5, 4-6, 4-7, 5-6, 5-7, 6-7
	25-31	71	2,9775	,38329			
	32-37	75	3,0541	,55225			
	38-42	91	3,1596	,49651			
	43-47	67	2,9224	,44170			
	48-53	44	2,7250	,39141			
	54+	26	2,6385	,43088			
Marka Odaklılık	18-24	35	3,6667	,74302	3,795	**,001**	1-7, 2-6, 2-7, 3-5, 3-6, 3-7, 4-6, 4-7, 5-7
	25-31	71	3,6176	,67903			
	32-37	75	3,4822	,69833			
	38-42	91	3,6591	,56557			
	43-47	67	3,6995	,57825			
	48-53	44	3,8992	,57406			
	54+	26	4,0577	,55165			
Plansız Alışveriş	18-24	35	3,5857	,54887	1,492	,180	
	25-31	71	3,6268	,50156			
	32-37	75	3,4900	,42799			
	38-42	91	3,5142	,48743			
	43-47	67	3,5500	,47844			
	48-53	44	3,6221	,41681			
	54+	26	3,7500	,36742			
Fiyat Odaklılık	18-24	35	3,8667	,64271	3,224	**,004**	1-7, 2-6, 2-7, 4-7, 5-7
	25-31	71	3,6854	,63217			
	32-37	75	3,8102	,49985			
	38-42	91	3,7875	,57202			

	43-47	67	3,8182	,56442			
	48-53	44	3,9756	,55473			
	54+	26	4,2051	,47213			
Etnosentrizm	18-24	35	3,7451	,79380	3,871	**,001**	3-4, 4-6, 4-7
	25-31	71	3,8183	,55624			
	32-37	75	3,9314	,46012			
	38-42	91	3,6259	,57059			
	43-47	67	3,8592	,54059			
	48-53	44	3,9726	,61015			
	54+	26	4,1082	,47018			

Tablo 5.14.'te ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde tüketici satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerinin p değerleri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik ve plansız alışveriş faktörlerinin p değerleri 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için tüketicilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Tablo incelendiğinde 38-42, 43-47, 48-53 ve 54 ve üzeri yaş gruplarının diğer yaş gruplarına göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin yaşları arttıkça fiyat odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine yönelik algısının arttığı, yaşları azaldıkça da eğlence-haz odaklılık faktörüne olan duyarlılıklarının arttığı söylenebilir. Bu durumda H_{3c} hipotezi fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine göre kabul, mükemmeliyetçilik ve plansız alışveriş faktörlerine göre reddedilmiştir.

5.7.2. Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Testi

Tüketicilerin eğitim durumlarına göre yapılan ANOVA testinde verilerin homojen dağılım göstermesi nedeni ile gruplar arası farklılıkların belirlenmesinde Post Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır.

Tablo 5.9. Eğitim durumlarına göre ANOVA tablosu

Faktörler	**Eğitim Durumu**	**N**	**Ortalama**	**SS**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**

Mükemmeliyetçilik	Lise ve altı	47	3,6571	,40119	,959	,430	
	Lisans	204	3,5638	,30038			
	Yüksek Lisans	98	3,5482	,22534			
	Doktora	60	3,5678	,36059			
Eğlence-Haz Odaklılık	**Lise ve altı**	47	2,9846	,62304	11,521	**,000**	1-4, 2-3, 2-4, 3-4
	Lisans	204	3,1124	,51565			
	Yüksek Lisans	98	2,8787	,38153			
	Doktora	60	2,6600	,40555			
Marka Odaklılık	Lise ve altı	47	3,5940	,67948	5,325	**,000**	1-2, 1-3, 1-4, 2-4, 3-4
	Lisans	204	3,6369	,62484			
	Yüksek Lisans	98	3,6633	,62818			
	Doktora	60	3,9770	,64319			
Plansız Alışveriş	Lise ve altı	47	3,6154	,47933	,930	,446	
	Lisans	204	3,5647	,50823			
	Yüksek Lisans	98	3,5593	,41891			
	Doktora	60	3,6034	,42672			
Fiyat Odaklılık	Lise ve altı	47	3,7949	,67804	4,152	**,003**	1-4, 2-4, 3-4
	Lisans	204	3,7617	,56353			
	Yüksek Lisans	98	3,8561	,56421			
	Doktora	60	4,0833	,54072			
Etnosentrizm	Lise ve altı	47	3,4674	,85446	11,139	**,000**	1-4, 2-4, 3-4
	Lisans	204	3,7927	,49113			
	Yüksek Lisans	98	3,8940	,58367			
	Doktora	60	4,1613	,38919			

Tablo 5.15.'te ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde etnosentrizm ölçeğinin p değeri 0,05 anlamlılık seviyesinden küçük olduğu için tüketicilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde doktora mezunlarının diğer eğitim gruplarından mezun olanlara göre anlamlı farklılık gösterdiği söylenebilir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça etnosentrizm düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Bu durumda H_{2d} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.15.'te ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde tüketici satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve

marka odaklılık faktörlerinin p değerleri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik ve plansız alışveriş faktörlerinin p değeri 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için tüketicilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça fiyat odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine yönelik algısının arttığı, eğitim seviyeleri azaldıkça da eğlence-haz odaklılık faktörüne olan duyarlılıklarının arttığı söylenebilir. Bu durumda H_{3d} hipotezi fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine göre kabul, mükemmeliyetçilik ve plansız alışveriş faktörlerine göre reddedilmiştir

5.7.3. Aylık Gelirlerine Göre ANOVA Testi

Tüketicilerin aylık gelirlerine göre yapılan ANOVA testinde verilerin homojen dağılım göstermesi nedeni ile gruplar arası farklılıkların belirlenmesinde Post Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır.

Tablo 5.16.'da ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde etnosentrizm ölçeğinin p değeri 0,05 anlamlılık seviyesinden küçük olduğu için tüketicilerin aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde 500 dolar altı ve 4001-4500 dolar gelir grubunun diğer aylık gelir gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği söylenebilir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin aylık gelir seviyeleri arttıkça etnosentrizm düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Bu durumda H_{2e} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.16.'da ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde tüketici satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden mükemmeliyetçilik, fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerinin p değerleri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, plansız alışveriş faktörünün p değeri 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için tüketicilerin aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin aylık gelirleri arttıkça fiyat odaklılık, mükemmeliyetçilik, ve marka odaklılık faktörlerine yönelik algısının

arttığı, aylık gelirleri azaldıkça ise eğlence-haz odaklılık faktörüne olan duyarlılıklarının arttığı söylenebilir. Bu durumda H_{3e} hipotezi mükemmeliyetçilik, fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine göre kabul, plansız alışveriş faktörüne göre reddedilmiştir.

Tablo 5.10. Aylık gelirlerine göre ANOVA tablosu

Faktörler	**Aylık Gelir**	**N**	**Ortalama**	**SS**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
Mükemmeliyetçilik	500 Dolar altı	45	3,5778	,35684	2,098	**,035**	1-6, 3-6, 4-6, 5-6, 6-7 6-8
	500-1000 Dolar	47	3,6188	,38496			
	1001-1500 Dolar	47	3,5272	,20227			
	1501-2000 Dolar	71	3,5386	,20967			
	2001-2500 Dolar	53	3,5283	,28340			
	2501-3000 Dolar	37	3,7162	,38488			
	3501-4000 Dolar	53	3,5096	,25103			
	4001-4500 Dolar	31	3,5444	,27300			
	5000 Dolar ve üstü	25	3,6615	,43998			
Eğlence-Haz Odaklılık	500 Dolar altı	45	3,0667	,48990	7,691	**,000**	1-7, 1-8, 2-7, 2-8, 2-9, 3-7, 3-8, 3-9, 4-7, 4-8, 4-9, 5-7, 5-8, 5-9,
	500-1000 Dolar	47	3,1957	,57733			
	1001-1500 Dolar	47	3,1702	,57025			
	1501-2000 Dolar	71	3,0522	,43067			
	2001-2500 Dolar	53	3,0679	,48189			
	2501-3000 Dolar	37	2,8833	,43916			
	3501-4000 Dolar	53	2,7280	,40358			
	4001-4500	31	2,6516	,34241			

	Dolar						
	5000 Dolar ve üstü	25	2,6880	,47986			
Marka Odaklılık	500 Dolar altı	45	3,3000	,66818	6,162	**,000**	1-7, 1-8, 1-9, 2-8, 2-9, 4-8, 4-9
	500-1000 Dolar	47	3,4690	,59679			
	1001-1500 Dolar	47	3,6631	,47331			
	1501-2000 Dolar	71	3,6024	,57406			
	2001-2500 Dolar	53	3,6667	,68842			
	2501-3000 Dolar	37	3,7973	,78972			
	3501-4000 Dolar	53	3,8141	,54198			
	4001-4500 Dolar	31	4,0054	,52965			
	5000 Dolar ve üstü	25	4,1319	,64265			
Plansız Alışveriş	500 Dolar altı	45	3,5056	,52356	1,338	,223	
	500-1000 Dolar	47	3,7021	,47958			
	1001-1500 Dolar	47	3,5213	,45692			
	1501-2000 Dolar	71	3,4746	,43332			
	2001-2500 Dolar	53	3,5865	,49231			
	2501-3000 Dolar	37	3,5000	,46398			
	3501-4000 Dolar	53	3,6442	,44652			
	4001-4500 Dolar	31	3,6207	,36973			
	5000 Dolar ve üstü	25	3,6200	,57337			
Fiyat Odaklılık	500 Dolar altı	45	3,6667	,62765	6,019	**,000**	
	500-1000 Dolar	47	3,5111	,64197			
	1001-1500	47	3,6222	,50553			

	Dolar						2-5, 2-7, 2-8, 2-9, 3-5, 3-7, 3-8
	1501-2000 Dolar	71	3,7887	,49838			
	2001-2500 Dolar	53	3,9560	,47609			
	2501-3000 Dolar	37	3,9369	,59751			
	3501-4000 Dolar	53	4,0467	,53031			
	4001-4500 Dolar	31	4,0323	,45830			
	5000 Dolar ve üstü	25	4,1067	,66472			
Etnosentrizm	500 Dolar altı	45	3,3974	,79190	6,273	**,000**	1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 1-9, 2-8, 3-8, 4-8, 5-8
	500-1000 Dolar	47	3,7231	,64293			
	1001-1500 Dolar	47	3,8310	,48096			
	1501-2000 Dolar	71	3,7799	,43963			
	2001-2500 Dolar	53	3,8439	,48500			
	2501-3000 Dolar	37	4,0254	,59628			
	3501-4000 Dolar	53	3,9434	,47859			
	4001-4500 Dolar	31	4,1442	,32498			
	5000 Dolar ve üstü	25	4,1082	,47018			

5.7.4. Mesleklerine Göre ANOVA Testi

Tablo 5.11. Mesleklerine göre ANOVA tablosu

Faktörler	Eğitim Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Anlamlı Fark
Mükemmeliyetçilik	Özel Sektör Çalışanı	121	3,6098	,32661	1,445	,229	
	Diğer	17	3,5625	,29722			
	Kamu Sektörü Çalışanı	248	3,5589	,29428			
	Ev Hanımı	23	3,4783	,32781			
Eğlence-Haz Odaklılık	Özel Sektör Çalışanı	121	2,8333	,46910	5,092	**,002**	1-3
	Diğer	17	2,9412	,30631			
	Kamu Sektörü Çalışanı	248	3,0504	,53548			
	Ev Hanımı	23	2,9826	,32425			
Marka Odaklılık	Özel Sektör Çalışanı	121	3,7203	,72268	1,773	,152	
	Diğer	17	3,8039	,45733			
	Kamu Sektörü Çalışanı	248	3,6743	,62347			
	Ev Hanımı	23	3,4058	,46555			
Plansız Alışveriş	Özel Sektör Çalışanı	121	3,5462	,46254	,699	,553	
	Diğer	17	3,4412	,58316			
	Kamu Sektörü Çalışanı	248	3,5820	,45974			
	Ev Hanımı	23	3,6304	,55835			
Fiyat Odaklılık	Özel Sektör Çalışanı	121	3,8182	,70053	5,861	**,001**	1-4, 3-4
	Diğer	17	3,7451	,54683			
	Kamu Sektörü Çalışanı	248	3,8880	,49337			
	Ev Hanımı	23	3,3768	,53470			
Etnosentrizm	Özel Sektör Çalışanı	121	3,8682	,64449	10,235	**,000**	1-4, 3-4

	Diğer	17	3,4485	,75235
	Kamu Sektörü Çalışanı	248	3,8919	,48484
	Ev Hanımı	23	3,3120	,67640

Tüketicilerin mesleklerine göre yapılan ANOVA testinde verilerin homojen dağılım göstermesi nedeni ile gruplar arası farklılıkların belirlenmesinde Post Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır.

Tablo 5.17.'de ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde etnosentrizm ölçeğinin p değeri 0,05 anlamlılık seviyesinden küçük olduğu için tüketicilerin mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir Genel olarak grup ortalamalarına göre özel sektör ve kamu sektörü çalışanlarının ev hanımlarına göre etnosentrizm düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumda H_{2f} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 5.17.'de ANOVA testi sonucu elde edilen p değerleri incelendiğinde tüketici satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden fiyat odaklılık ve eğlence-haz odaklılık faktörlerinin p değeri 0,05 anlamlılık değerinden küçük olduğu için tüketicilerin mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik, marka odaklılık ve plansız alışveriş faktörlerinin p değeri 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için tüketicilerin mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Genel olarak grup ortalamalarına göre kamu sektörü çalışanlarının diğer meslek gruplarına göre fiyat odaklılık ve eğlence-haz odaklılık faktörülerine yönelik algısının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumda H_{3f} hipotezi fiyat odaklılık ve eğlence-haz odaklılık faktörlerine göre kabul, mükemmeliyetçilik, marka odaklılık ve plansız alışveriş faktörüne göre reddedilmiştir.

Talo 5.12. Araşırmanın hipotez sonuçları

Hipotezler	Sonuç
H_1: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerinde etkisi vardır.	Kısmen Kabul
H_{1a}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin mükemmeliyetçilik boyutu üzerinde etksi vardır.	Kabul

H_{1b}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin eğlence-haz odaklılık boyutu üzerinde etksi vardır.	Kabul
H_{1c}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin marka odaklılık boyutu üzerinde etksi vardır.	Kabul
H_{1d}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin plansız alışveriş boyutu üzerinde etksi vardır.	Ret
H_{1e}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin fiyat odaklılık boyutu üzerinde etksi vardır.	Kabul
H_2: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul
H_{2a}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kabul
H_{2b}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.	Ret
H_{2c}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.	Kabul
H_{2d}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.	Kabul
H_{2e}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kabul
H_{2f}: Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri, mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kabul
H_3: Tüketicilerin satın alma tarzları demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul
H_{3a}: Tüketicilerin satın alma tarzları, cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kabul
H_{3b}: Tüketicilerin satın alma tarzları, medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul
H_{3c}: Tüketicilerin satın alma tarzları, yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul
H_{3d}: Tüketicilerin satın alma tarzları, eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul
H_{3e}: Tüketicilerin satın alma tarzları, aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul
H_{3f}: Tüketicilerin satın alma tarzları, mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterir.	Kısmen Kabul

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amacı tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de belirlenmeye çalışılmıştır.

Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzları arasındaki ilişkinin tespiti için korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile fiyat odaklılık boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönlü, tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile mükemmeliyetçilik boyutu arasında ve tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile marka odaklılık boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ilişki, tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile eğlence-haz odaklılık boyutu arasında arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisini belirlemek adına regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre %5 anlamlılık düzeyinde tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzı faktörlerinden mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık üzerinde zayıf düzeyde pozitif yönlü, eğlence-haz odaklılık üzerinde zayıf düzeyde negatif yönlü ve fiyat odaklılık üzerinde orta düzeyde pozitif yönlü etkisinin olduğu saptanmıştır. Konuya ilişkin literatür incelendiğinde Özden (2017) tüketici etnosentrizminin satın alma niyeti üzerine etkisinin olduğunu belirlemiştir. Başka bir çalışmada Sargın (2020) marka kişiliği algısının ve benlik saygısının tüketici satın alma tarzları üzerine etkisinin olduğunu saptamıştır.

Tüketicilerin etnosentrizm düzeyleri ile satın alma tarzlarının demografik özelliklerine göre farklılıklarını belirlemek için T-testi ve Anova testi uygulanmıştır.

İlk olarak cinsiyet değişkinine göre yapılan T-testi sonucu tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, belirlenmiştir. Grup ortalamalarına göre erkek tüketicilerin kadın tüketicilere göre etnosentrizm düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Satın alma tarzları ölçeği

faktörlerinden mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık, marka odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat odaklılık faktörlerinin tüketicilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Grup ortalamalarına göre erkek tüketicilerin kadın tüketicilere göre mükemmeliyetçilik, marka odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat odaklılık faktörlerine yönelik algılarının daha yüksek olduğu, eğlence-haz odaklılık faktörüne ise kadın tüketicilerin erkek tüketicilere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Sonrasında medeni durum değişkinine göre yapılan T-testi sonucunda tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden marka odaklılık faktörünün tüketicilerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik, eğlence-haz odaklılık, plansız alışveriş ve fiyat odaklılık faktörlerinin ise tüketicilerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Grup ortalamalarına göre evli tüketicilerin bekar tüketicilere göre marka odaklılık faktörüne yönelik algılarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Yaş değişkenine göre yapılan Anova testi sonucunda bireylerin etnosentirzim düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin yaşları arttıkça etnosentrizm düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerinin tüketicilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik ve plansız alışveriş faktörlerinin tüketicilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin yaşları arttıkça fiyat odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine yönelik algısının arttığı, yaşları azaldıkça da eğlence-haz odaklılık faktörüne olan duyarlılıklarının arttığı söylenebilir.

Eğitim durumu değişkenine göre yapılan Anova testi sonucunda tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin tüketicilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça etnosentrizm düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık

faktörlerinin tüketicilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik ve plansız alışveriş faktörlerinin ise tüketicilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça fiyat odaklılık ve marka odaklılık faktörlerine yönelik algısının arttığı, eğitim seviyeleri azaldıkça da eğlence-haz odaklılık faktörüne olan duyarlılıklarının arttığı söylenebilir.

Aylık gelir değişkenine göre yapılan Anova testi sonucunda tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin aylık gelir seviyeleri arttıkça etnosentrizm düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden mükemmeliyetçilik, fiyat odaklılık, eğlence-haz odaklılık ve marka odaklılık faktörlerinin tüketicilerin aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, plansız alışveriş faktörünün ise tüketicilerin aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Genel olarak grup ortalamalarına göre bireylerin aylık gelirleri arttıkça fiyat odaklılık, mükemmeliyetçilik, ve marka odaklılık faktörlerine yönelik algısının arttığı, aylık gelirleri azaldıkça ise eğlence-haz odaklılık faktörüne olan duyarlılıklarının arttığı söylenebilir.

Meslek değişkenine göre yapılan Anova testi sonucunda tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre özel sektör ve kamu sektörü çalışanlarının ev hanımlarına göre etnosentrizm düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Tüketici satın alma tarzları ölçeği faktörlerinden fiyat odaklılık ve eğlence-haz odaklılık faktörlerinin tüketicilerin mesleklerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, mükemmeliyetçilik, marka odaklılık ve plansız alışveriş faktörlerinin tüketicilerin mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Genel olarak grup ortalamalarına göre kamu sektörü çalışanlarının diğer meslek gruplarına göre fiyat odaklılık ve eğlence-haz odaklılık faktörülerine yönelik algısının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzlarına etkisi incelenmiştir. Daha sonraki çalışmalarda araştırmada geliştirilen model, başka bir

örneklem yöntemiyle farklı bir bölgede uygulanabilir. Böylelikle, yapılan farklı çalışmalarda elde edilen sonuçlar kıyaslanabilir ve pazarlama anlayışına farklı bakış açıları sunulabilir.

KAYNAKLAR

Acar, S. (2012). *Kurumsal Markaların Tüketicilerin Satın Alma Davranışı Üzerine Etkisi ve Uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akbıyık, F. (2019) *Tüketicilerin Satın Alma Tarzları ile Helâl Sertifika Algısı Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Altunışık, R. & Çallı, L. (2004). Plansız Alışveriş (Impulse Buyıng) ve Hazcı Tüketim DavranıÇları Üzerine Bir Araştırma: Satınalma Karar Sürecinde Bilgi Kullanımı, 3.*Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 231-240, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Arı, E. S. (2007). *Satın Alma Kararlarında Tüketici Etnosentrizmi ve Menşe Ülke Etkisinin Rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensitüsü, Adana.

Ayrancı, S. (2017). *Satın Alma Davranışı, Marka İmajı Müşteri Tatmini ve Marka Sadakati Üzerinde Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aysuna, C. (2006). *Tüketici Etnosentrizmi Etkisini Ölçmede Cetscale Ölçeği ve Türkiye Uygulaması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bakewell, C., Mitchell, V.W. (2006), Male versus female consumer decision making styles, *Journal of Business Research*, 24(2), 1297-1300

Balabanis, G., & Diamantopoulos, A. (2004). Domestic country bias, country-of-origin effects, and consumer ethnocentrism: a multidimensional unfolding approach. *Journal of the academy of marketing science*, 32(1), 80-95.

Balabanis, G., Mueller, R., & Melewar, T. C. (2002). The relationship between consumer ethnocentrism and human values. *Journal of Global Marketing*, 15(3-4), 7-37.

Balıkçıoğlu, B. (2008). *Tüketici Etnosantrizminin Satınalma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Ankara Örneği*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Baydaş, A., & Aydın, S. (2017). Marka Sadakatinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma. *İktisadiyat Dergisi*, 1(1), 61-90.

Bekar, A., & Gövce, M. (2015). Tüketicilerin Gıda Satın Alma Davranışları İle Yaşam Tarzı İlişkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8(36), 148-167.

Boz, Y. (2019) *Algılanan Sosyal Medya Pazarlamasının Tüketicilerin Satın Alma Davranışı ile İlişkisinin* Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bozkurt, İ. 2004. İletişim Odaklı Pazarlama. İstanbul: Mediacat Yayıncılık.

Bozyiğit, S., & Akkan, E. (2011). Tüketici etnosentrizmi ile satın alma niyeti ve otoriter tutumla yetiştirilme arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik pilot bir çalışma. *Cag University Journal of Social Sciences*, 8(2), 65-86.

Buttner, O.B., Florack, A., Leder, H., Paul, M.A., Serfas, B.G. ve Schulz, A.M. (2014). Hard To Ignore: Impulsive Buyers Show an Attentional Bias In Shopping Situations. *Social Psychology Personal Scients*. 5 (3), 343–351.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Coşku, T. (2019). *Hedonik Ve Faydacı Tüketim Davranışları İle Tüketici Etnosentrizmi Arasındaki İlişki: Kuşaklara Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Deniz A. ve Erciş A. (2008). "Kişilik Özellikleri İle Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 301-330.

Dereli, T. ve Baykasoğlu, A., (2002). Gaziantep Tüketicisinin Süpermarket Alışveriş Alışkanlıkları, *Standard Dergisi Sayı,* 41(485), 79-85.

Dursun, İ., Alnıaçık, Ü., & Kabadayı, E. T. (2013). Tüketici karar verme tarzları ölçeği: yapısı ve boyutları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 293-304.

Durvasula, S., Lysonski, S., & Andrews, J. C. (1993). Cross-cultural generalizability of a scale for profiling consumers' decision-making styles. *Journal of Consumer Affairs*, 27(1), 55-65.

Düzgün, Z. (2015). *Tüketicilerin Pazarlama Karması Algısı ve Satın Alma Tarzlarının Müşteri Memnuniyeti, Markaya Duyulan Güven ve Tüketici Temelli Marka Değeri Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Elibol, A. (2013). *Tüketici Etnosantrizminin Satın Alma Davranışı Üzerinde Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Erdem. K. (2016). *Tüketicilerin Demografik Özellikleri İle Satın Alma Tarzları Arasındaki İlişki: Aydın İlindeki Tüketiciler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Eroğlu, G. (2020). *Kurumsal İtibar ve Tüketici Satın Alma Davranışı Arasındaki İlişki: Beyaz Eşya Kullanıcıları Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Esgün. B. A. (2017). *Etnosentrik Eğilimlerin Satın Alma Davranışı Üzerine Etkileri; Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Gashi, L. (2019). *Tüketicilerin Etnosentrik Eğilimlerinin Marka Sadakatleri Üzerindeki Farklılığının Belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Gençer, Y. (2016). *Taekwondo Hakemlerinin İnternetten Satın Alma Davranışları Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Gezer, T. (2019). *Maliye Politikasının Tüketici Güveni Üzerindeki Etkisi: Türkiye Uygulaması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Giraldi, M. E. J., İkeda, A. A., (2009). Personal values and the country of origin effect: The moderating role of consumers' demographics. *International Journal of Consumer Studies*, 33 (2009), 309–315.

Good, L. K., & Huddleston, P. (1995). Ethnocentrism of Polish and Russian consumers: are feelings and intentions related. *International Marketing Review*, 12(5), 35-48.

Gökhan, N. E. (2015). *Hazır Giyim Ürünlerinde Türk ve Çek Tüketicilerin Satın Alma Tarzları Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2013). *Statistics For The Behavioral Sciences* (9th Ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.

Gürlek, M. (2014) *Tüketici Etnosantrizminin Yerli Turistik Ürün Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gözübüyük, H.Ş. (2015). *Satın Alma Davranışı Üzerinde Ambalajın Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.

Hafstrom J. L., Chae, J. S. ve Chung Y. S. (1992). Consumer Decision-Making Style: Comparison Between United States and Korean Young Consumers. *The Journal of Consumer Affairs*, 26(1), 146-158.

Handley, Ann ve Chapman, C. C. (2015). Dijital Çağda İçerik Yönetimin Kuralları. (Çeviri: Zeynep Kökkaya). İstanbul: Mediacat Yayınları.

Herche, J. (1994). Ethnocentric Tendencies, Marketing Strategy and Import Purchase Behaviour. *International Marketing Review*, 11(3), 4-16.

Hiçyılmaz, E. (2019). *Beş Faktör Kişilik Modelinin Anlık Satınalma Davranışı Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

İslamoğlu, A. H.. Alnıaçık, Ü. (2019) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Beta Yayınevi, Istanbul.

Jacoby, J., Szybillo, G.J., Busato-Schach, J. (1977). Information Acquisition Behavior in Brand Choice Situations. *Journal of Consumer Research*, 3 (4), 209–216.

Kayabaşı, A., Ebeoğlugil, H. & Özkuk, Ö. (2016). Fiyat Bilinçli Satın Alma Tarzının, Kalite Bilinçli Satın Alma Tarzı ile Tüketici Karmaşası İlişkisi Üzerine Düzenleyici Etkisi. *Business and Economics Research Journal*, 7(2),149 166.

Keser, E. (2015). *Global Tüketici Kültürü Ve Etnik Kimliğin Ürün Gruplarına Göre Tüketim Alışkanları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Uygulaması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kotler, P. 1997. Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control. Englewood Cliffs, Nj: Prentice Hall International Editions

Kızıltaş, Ş. (2014). *Kültürleşmenin Tüketici Etnosentrizmi Üzerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir*. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Lastovicka, J. L. (1982). On the validation of lifestyle traits: A review and illustration. *Journal of Marketing Research*, 19(1), 126-138.

Lysonski, S., Durvasula, S., & Zotos, Y. (1996). Consumer decision-making styles: a multi-country investigation. *European journal of Marketing.* , 30 (12), 10-21.

Lysonski, S. & S. Durvasula, (2013). Consumer decision making styles: Evolution of mindsets and psychological impacts. *Journal of Consusmer Marketing*, 30(1), 75-87.

Martínez, T., Zapata, J. A., & García, S. D. (2000). Consumer ethnocentrism measurement-An assessment of the reliability and validity of the CETSCALE in Spain. *European Journal of Marketing*, *34*(11-12), 1353-1374.

Mitchell, V.W. ve Bates, L. (1998). UK Consumer-Decision Making Styles. *Journal of Marketing Management*. 14(2),199-225.

Nadiri, H., & Tümer, M. (2010). Influence of ethnocentrism on consumers' intention to buy domestically produced goods: an empirical study in North Cyprus. *Journal of Business Economics and Management*, 11(3), 444-461.

Odabaşı, Y. (2017). Tüketim Kültürü Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma (5.Baskı). İstanbul: Aura Kitapları.

Odabaşı, Y., & Barış, G. (2018). Tüketici Davranışı (18.Baskı). İstanbul: MediaCat Akademi.

Oktay K., (2006). Kırgızistan'daki Tüketicilerin Giyim Tercihleri Üzerine Bir Araştırma, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-25.

Onurlubaş, E., & Altunışık, R. (2019). Tüketici Etnosentrizmi ve Marka İmajının Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkisi: Gıda Tüketicileri Üzerine Bir Uygulama. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *10*(17), 277-307.

Özal, H. (2015). *Cinsiyet Kimliğinin Tüketici Satın Alma Tarzları Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aksaray.

Özata, Z. F. (2011). "Tüketiciyi Yönlendiren Güç: Öteki Tüketici". *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 2(2), 1-25.

Özbek, V., Külahlı, A., (2016). Tüketicilerin İlgilenim, Memnuniyet ve Sadakat Düzeyleri Cinsiyete Göre Değişir mi?'', *Business and Management Studies: An International Journal*, 4(3), 316-340.

Özden. T. A. (2017). *Etnosentrik Eğilimin Tüketicilerin Satın Alma Davranığına Etkisi: Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri Üzerine Karşılaştırmalı Analiz*. Yayımlanmamış doktora Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, Y. (2020). Tüketici etnosentrizminin turistik satın alma tercihine etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 304-313.

Pappu, R., Pascale, G. ve Ray, W. (2005). Consumer Based Brand Equity: Improving The Measurement- Empirical Evidence. *Journal of Product &Brand Management*, 14(3): 143- 154.

Penpece, D. (2006). *Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Sargın, S. (2020). *Marka Kişiliği ve Benlik Saygısı Kavramlarının Tüketici Satın Alma Tarzları Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Senir, G. (2014). *Tüketici Etnosentrizme ve Menşe Ülke Etkisinin Satın Alma Kararı Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Shankarmahesh, M. N. (2006). Consumer ethnocentrism: an integrative review of its antecedents and consequences. *International Marketing Review*, *23*(2), 146

Shimp, T. A., & Sharma, S. (1987). Consumer ethnocentrism: Construction and validation of the CETSCALE. *Journal of marketing research*, 24(3), 280-289.

Sökmen, A., & Tarakçıoğlu, S. (2010). İşgören etnosentrizmine yönelik bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 25-44.

Sönmez, U. (2019). *Online Alışverişe Yönelik Satın Alma Tarzlarının Kişilik Tipleri Açısından İncelenmesi: Sakarya İli Örneğ*i. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Sprotles, G. B., & Kendall, E. L. (1986). A methodology for profiling consumers' decision-making styles. *Journal of Consumer Affairs*, 20(2), 267-279.

Stone, G. P. (1954). City shoppers and urban ıdentification: observations on the social psychology of city life. *American Journal of Sociology*, 60(1), 36-45.

Sumner, W. G. (2002). *Folkways: A study of mores, manners, customs and morals*. Courier Corporation.

Sundu, M., & Yaşar, O. Tüketici karar verme stili ile düşünme stili ilişkisi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 7(2), 183-194.

Sürer, S. (2017). *Tüketici Etnosentrizmi ve Menşe Ülke Etkisinin Tüketicilerin Yerli Marka Otomobil Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tanrısevdi, Y. M. (2014). *Marka İletişimi Açısından Duyuların Tüketici Davranışı Üzerindeki Etkisi: Duyusal Markalama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taşdelen, H. (2018). *İnternet Reklamcılığında Davranışsal Hedeflemenin Tüketici Satın Alma Davranışına Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Tellan, D., (2016). Mekân, Eğlence ve Popüler Kültür İlişkisini Değerlendirmek, *Trt Akademi Dergisi*, 8(3), 136-153.

Temeloğlu, E. (2014). *Tüketicilerin Kişilik Özellikleri, Risk Algıları ve Yeniden Satın Alma Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma.* Yayımlanmamış doktora tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Tengilimoğlu, D. (2012) *Sağlık Hizmetleri Pazarlaması*. 2. Baskı, Siyasal Kitabevi: Ankara.

Turgut, A. (2010). Tüketici Etnosentrizminin Satın Alma Davranışlarına Etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Uygulama. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Tunç, S. (2015). Türkiye'de Tüketici haklarının gelişimi ve hak arama yolu olarak internet. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 70-85.

Türkmen, S. (2015). *Tüketici Etnosentrizminin ve Destinasyon Kişiliğinin Yerli Turistlerin Paket Tur Satın Alma Niyetleri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Uyar, K. (2014). *Tüketici Etnosentrizmi ve Marka İsmi Değerlendirmeleri: Kayseri'de Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Uyar, K., & Dursun, Y. (2015). Farklı ürün kategorilerinde yabanci markalama ve tüketici etnosentrizmi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 363-382.

Ürgen, S. (2019). *Satın Alma Tarzları ve Sosyal Medya Reklamlarına Yönelik Tutumlar: Genç Tüketiciler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Ünal, S., Ve Erciş, A., (2006), "Pazarın Satın Alma Tarzlarına ve Kişisel Değerlere Göre Bölümlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 21(1), 359-383.

Westbrook, R. A. ve Black, W. C. (1985). A motivation-based shopper typology, *Journal of Retailing*, 61(1), 78-103.

Wesley, S., Lehew, M. and Woodside, A.G. (2006). "Consumer Decision-Making Styles and Mall Shopping Behavior: Building Theory Using Exploratory Data Analysis and The Comparative Method". *Journal of Bussiness Research*, 59 (5), 535–548.

Yağcı, M. İ., & İlarslan, N. (2011). Reklamların ve cinsiyet kimliği rolünün tüketicilerin satın alma davranışları üzerindeki etkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 138-155.

Yalçıntaş, M. (2019). *Postmodern Değerler ve Satın Alma Tarzları Arasındaki İlişkiler: Kırıkkale İlinde Bir Uygulama*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Yapraklı, T. Ş., & Keser, E. (2013). Tüketici Etnosentrizmi: Beyaz Eşya ve İçecek Sektörlerinde Karşılaştırmalı Bir Saha Araştırması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *13*(25), 385-420.

Yanar, K. (2017). *Sosyal Medyanın Satın Alma Öncesi ve Sonrası Tüketici Davranışına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yemez, İ. (2018). *Dini Değerlerin Tüketicilerin Satın Alma Davranışına Etkisi: Bireysel Emeklilik Sistemi Üzerine Sivas İlinde Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Yıltay, S. (2017). *Tüketici Etnosentrizmi: Satın Alma Davranışlarının Ülkelerarası Farklılığa Göre Etnosentrik Eğilimleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Yu, J. H., & Albaum, G. (2002). Sovereignty change influences on consumer ethnocentrism and product preferences: *Hong Kong* revisited one year later. *Journal of Business Research,* 55(11), 891-899.

Zhang, B., & Kim, J.-H., (2013). Luxury fashion consumption in China: factors affecting attitude and purchase intent. *Journal of Retailing Consumer Service*. 20 (1), 68–79.

Web Kaynakları

URL1,https://sozluk.gov.tr/?kelime=t%C3%BCketici (Erişim Tarihi: 23 Nisan 2020).

URL2,https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCketici_davran%C4%B1%C5%9F%C4%B1#cite_note-1 (Erişim Tarihi: 23 Nisan 2020).

EKLER

EK-1 Türkçe Anket Formu

Bu çalışmanın temel amacı tüketicilerin etnosentrizm düzeylerinin satın alma tarzları üzerine etkisinin incelenmesidir. Anket formu aracılığıyla elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacak ve kişisel bilgileriniz hiçbir şekilde üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Katılım isteğe bağlıdır. Tüm sorulara samimiyetle, eksiksiz ve uygun bir şekilde cevap vermeniz araştırmanın geçerliliği açısından çok önemlidir. Değerli vaktinizi ayırıp anketi cevapladığınız için çok teşekkür ederim.

Saygılarımızla.

Galal K A Yahia ELSHAKMAK

Demografik Özellikler	
1.Cinsiyet	( )Kadın ( ) Erkek
2.Medeni Durum	( )Bekar( )Evli
3.Yaş	( )18-24( ) 25-31 ( ) 32-37( )38-42 ( )43-47( ) 48-53( ) 54+
4.Eğitim Durumu	( )ilköğretim ( )Lise ( )Lisans ( )Yüksek lisans ( )Doktora
5.Aylık Gelir	( ) 500$ altı ( )500 $- 1.000$ ( )1.001-1.500 ( ) 1.501-2.000 ( ) 2.001$ - 2.500 $ ( ) 2.501-3.000 ( )3.501$ - 4.000$ ( ) 4.001-4.500 ( ) 4.501-5.000( ) 5.001$ ve daha fazla
6. Meslek	( ) Özel Sektör Çalışanı ( ) Tüccar ( )Emekli ( )Kamu Çalışanı ( ) Ev hanımı

	Lütfen işaretlerken aşağıdaki ölçeği kullanın. **1 = KESİNLİKLE KATILMIYORUM 2 = KATILMIYORUM 3 = NE KATILIYORUM NE KATILMIYORUM 4 = KATILIYORUM** **5 = KESİNLİKLE KATILIYORUM**	**KESİNLİKLE**	**KATILMIYORUM**	**NE KATILIYORUM NE**	**KATILIYORUM**	**KESİNLİKLE**
1	Gerçek bir Libyalı Libya yapımı ürünleri satın almalı	1	2	3	4	5
2	Libya ürünleri, her şeyden önce, sonuncu ve en önemlisi	1	2	3	4	5
3	Libya ürünlerini satın almak her zaman en iyisidir	1	2	3	4	5
4	Diğer ülkelerin bizden zengin olmasına izin vermek yerine Libya'da üretilen ürünleri satın almalıyız	1	2	3	4	5
5	Sadece Libya'da bulunmayan ürünler ithal edilmelidir	1	2	3	4	5
6	Libyalılar ithalat yerine daima Libya yapımı ürünleri satın almalı	1	2	3	4	5
7	Uzun vadede bana pahalıya mal olabilir ama Libya ürünlerini desteklemeyi tercih ediyorum	1	2	3	4	5
8	Yurtdışından sadece kendi ülkemizde temin edemediğimiz ürünleri almalıyız	1	2	3	4	5
9	Yabancı ürünler, Libya'ya girişlerini azaltmak için ağır bir şekilde vergilendirilmeli	1	2	3	4	5
10	Libya yapımı ürünleri satın alarak, Libyalılarla çalışmaya devam edeceğim.	1	2	3	4	5
11	Yabancı ürün satın almak doğru değildir	1	2	3	4	5
12	Diğer ülkelerde üretilen ürünleri satın alan Libyalı tüketiciler, Libyalı kardeşlerini işsiz bırakmaktan sorumludur.	1	2	3	4	5
13	Tüm ithalata bordür konulmalıdır.	1	2	3	4	5
14	Libyalılar yabancı ürünler satın almamalı çünkü bu Libya ticaretine zarar veriyor ve işsizliğe neden oluyor	1	2	3	4	5
15	Yabancıların ürünlerini pazarlarımıza koymalarına izin verilmemelidir.	1	2	3	4	5
16	Zorunluluk olmadıkça diğer ülkelerden çok az ticaret veya mal alımı yapılmalı	1	2	3	4	5
17	Yabancı ürünler satın alanlar Libyalı değildir.	1	2	3	4	5
18	Satın alacağım ürününün çok kaliteli olması benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
19	Bir ürün satın alacağım zaman en iyi veya mükemmel seçimi yapmaya çalışıyorum.	1	2	3	4	5
20	Genellikle en kaliteli ürünü almaya çalışırım.	1	2	3	4	5
21	En kaliteli ürünü seçmek için özel bir çaba sarf ederim.	1	2	3	4	5

22	Satın aldığım ürünlere ilişkin standartlarım ve beklentilerim çok yüksektir.	1	2	3	4	5
23	Tanınmış ulusal markalar benim için en iyisidir.	1	2	3	4	5
24	Genellikle daha pahalı markaları tercih ederim.	1	2	3	4	5
25	Bir ürünün fiyatı ne kadar yüksekse kalitesi o kadar iyidir.	1	2	3	4	5
26	Tanınmış markaların mağazaları bana en iyi ürünleri sunar.	1	2	3	4	5
27	En çok satan markaları satın almayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
28	En çok reklamı yapılan markalar genellikle çok iyi seçimlerdir	1	2	3	4	5
29	Sadece eğlenmek için alışveriş yapmayı seviyorum	1	2	3	4	5
30	Alışveriş gezilerimi hızlı bir şekilde gerçekleştiriyorum	1	2	3	4	5
31	Bir ürünün fiyatı ne kadar yüksekse kalitesi o kadar iyidir.	1	2	3	4	5
32	Tanınmış markaların mağazaları bana en iyi ürünleri sunar.	1	2	3	4	5
33	En çok satan markaları satın almayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
34	En çok reklamı yapılan markalar genellikle çok iyi seçimlerdir	1	2	3	4	5
35	Sadece eğlenmek için alışveriş yapmayı seviyorum	1	2	3	4	5
36	Alışveriş gezilerimi hızlı bir şekilde gerçekleştiriyorum	1	2	3	4	5
37	Sadece eğlenmek için alışveriş yapmayı seviyorum	1	2	3	4	5
38	Alışveriş gezilerimi hızlı bir şekilde gerçekleştiriyorum	1	2	3	4	5
39	Mağazalarda alışveriş yapmak zamanımı boşa harcamama sebep olur (R).	1	2	3	4	5
40	Mümkün olduğunca satış fiyatu uygun ürünlerden satın alırım.	1	2	3	4	5
41	Daha düşük fiyatlı ürünler genellikle benim seçimimdir.	1	2	3	4	5
42	Verdiğim paramın karşılığını verebilecek için en iyi ürünü bulmak için dikkatlice araştırma yaparım.	1	2	3	4	5
43	Alışveriş yapacağım zaman daha dikkatli planlama yapmalıyım.	1	2	3	4	5
44	Çoğu zaman sonrasında pişman olduğum alışverişler yapıyorum.	1	2	3	4	5

EK-2 Arapça Anket Formu

أسلوب على المستهلكين لدى العرقي التمركز مستويات تأثير دراسة هو الدراسة هذه من الرئيسي الغرض
بحتة علمية لأغراض الاستبيان خلال من عليها الحصول تم التي المعلومات استخدام سيتم .الشراء
.اختيارية المشاركة .الأشكال من شكل بأي ثالثة أطراف مع الشخصية معلوماتك مشاركة يتم ولن
شكرا .مناسب وبشكل وكامل بصدق الأسئلة جميع على تجيب أن الدراسة لصحة جدًا المهم من
.الاستبيان على والإجابة الثمين وقتك على لك جزيلا

.تحياتي مع

جلال ك عبالله يحيي الشقاق

الميزات الديموغرافية	
1. الجنس	ذكر ( ) أنثى ( )
2. الحالة الاجتماعية	متزوج ( ) أعزب ( )
3. العمر	( ) 18-24 ( ) 25-31 ( ) 32-37 ( ) 38-42 ( ) 43-47 ( ) 48-53 ( ) 54+
4. الوضع التعليمي	المدرسة الابتدائية المدرسة الثانوية البكالوريوس الماجستير
5. وضع دخلك الشهري؟	( ) 500 $ - 1.000 $ 500 $ أقل من ( ) 1.501 $ - 2.000$ ( ) 1.001 $ - 1.500 $ ( ) 2.501 $ -3.000 $ ( ) 2.001 $ - 2.500 $ ( ) 4.001 $ - 4.500 $ ( ) 3.501 $ - 4.000 $ ( ) 5.001 $ وأكثر ( ) 4.501 $ - 5.000 $
6. الوظيفة	موظف القطاع الخاص ( ) التاجر ( ) متقاعد ( ) موظف القطاع العام ( ) ربه منزل ( )

	يرجى استخدام النطاق التالي عند وضع العلامات. **أوافق بشدة = 5 موافق = 4 غير محدد = 3 لا أوافق = 2 لا أوافق بشدة = 1**	**لا أوافق بشدة**	**لا أوافق**	**غير محدد**	**موافق**	**أوافق بشدة**
1	. الواردات من بدلاً الليبية المنتجات شراء دائمًا الليبين الشعب على يجب	1	2	3	4	5
2	. فقط ليبيا في المتوفرة غير المنتجات استيراد يجب	1	2	3	4	5
3	الليبي العمل سوق على تحافظ الصنع الليبية المنتجات شراء	1	2	3	4	5
4	وأخيراً أولاً الليبية المنتجات	1	2	3	4	5
5	ليبية غير الصنع الأجنبية المنتجات شراء	1	2	3	4	5
6	الأجنبية المنتجات شراء الصواب من ليس	1	2	3	4	5
7	الصنع الليبية المنتجات يشتري أن يجب الحقيقي الليبي	1	2	3	4	5
8	الأخرى الدول ترك من بدلاً ليبيا في المصنعة المنتجات نشتري أن يجب منا تثري	1	2	3	4	5
9	الليبية المنتجات شراء دائما الأفضل من	1	2	3	4	5
10	البلدان من للبضائع الشراء أو التجارة من جدًا القليل هناك يكون أن يجب الضرورة عند إلا الأخرى	1	2	3	4	5
11	الليبية الأعمال يضر هذا لأن ، الأجنبية المنتجات شراء عدم الليبيين على البطالة ويسبب	1	2	3	4	5
12	الواردات جميع على قيود وضع يجب	1	2	3	4	5
13	الليبية المنتجات دعم أفضل لكني الطويل المدى على ذلك يكلفني قد	1	2	3	4	5
14	.أسواقنا في منتجاتهم بوضع للأجانب السماح ينبغي لا	1	2	3	4	5
15	ليبيا إلى دخولها من للحد الأجنبية المنتجات على كبيرة ضرائب فرض يجب	1	2	3	4	5
16	الحصول يمكننا لا التي المنتجات تلك فقط أجنبية دول من نشتري أن يجب بلدنا داخل عليها	1	2	3	4	5
17	أخرى بلدان في المصنوعة المنتجات يشترون الذين الليبيون المستهلكون العمل سوق من الليبيين زملائهم طرد عن مسؤولون	1	2	3	4	5
18	.لي بالنسبة جدا مهم جدا جيدة نوعية على الحصول	1	2	3	4	5
19	الأفضل الخيار على الحصول أحاول المنتجات بشراء الأمر يتعلق عندما الأمثل أو	1	2	3	4	5
20	ممكنة جودة أفضل شراء عادةً أحاول ، عام بشكل	1	2	3	4	5
21	الجودة عالية للمنتجات أفضل لاختيار خاصًا جهدًا أبذل	1	2	3	4	5

22	الاهتمام أو التفكير من الكثير مشترياتي أعطي لا حقًا أنا	1	2	3	4	5
23	جدًا عالية أشتريها التي للمنتجات وتوقعاتي معاييري	1	2	3	4	5
24	وكافية جيدة تبدو أجدها تجارية علامة أو منتج أول وشراء ، بسرعة أتسوق	1	2	3	4	5
25	لإرضائي الأفضل أو مثاليا المنتج يكون أن يجب لا	1	2	3	4	5
26	لي بالنسبة الأفضل هي المعروفة الوطنية التجارية العلامات	1	2	3	4	5
27	خياراتي تكون ما عادة تكلفة الأكثر التجارية العلامات.	1	2	3	4	5
28	أفضل جودته كانت ، المنتج سعر ارتفع كلما	1	2	3	4	5
29	المنتجات أفضل المتخصصة والمتاجر الأقسام لي تقدم	1	2	3	4	5
30	مبيعًا الأكثر الماركات شراء أفضل	1	2	3	4	5
31	جدًا جيدة اختيارات إعلانًا الأكثر التجارية العلامات تكون ما عادةً	1	2	3	4	5
32	لي بالنسبة ممتعًا نشاطًا ليس التسوق	1	2	3	4	5
33	حياتي في الممتعة الأنشطة أحد هو للتسوق الذهاب	1	2	3	4	5
34	وقتي يضيع المتاجر في التسوق	1	2	3	4	5
35	المتعة أجل من فقط بالتسوق أستمتع أنا	1	2	3	4	5
36	بسرعة بي الخاصة التسوق برحلات أقوم	1	2	3	4	5
37	البيع بأسعار ممكن قدر أكبر أشتري	1	2	3	4	5
38	خياري تكون ما عادة المنخفض السعر ذات المنتجات	1	2	3	4	5
39	المال مقابل قيمة أفضل على للعثور بعناية أبحث	1	2	3	4	5
40	أفعل مما أكثر بعناية للتسوق تخطيط علي يجب	1	2	3	4	5
41	الشراء عند مندفع أنا	1	2	3	4	5
42	ذلك أفعل لم أنني بعد فيما واتمنى مباليا غير شراء بعمليات أقوم ما غالبًا	1	2	3	4	5
43	المشتريات أفضل على للحصول بعناية للتسوق الكافي الوقت آخذ	1	2	3	4	5
43	أنفق كم بعناية أراقب أنا	1	2	3	4	5
44	. الواردات من بدلاً الليبية المنتجات شراء دائمًا الليبين الشعب على يجب	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	: Galal K A Yahia ELSHAKMAK
Doğum Yeri ve Yılı	: Libya – 04.09.1976
Medeni Hali	: Evli
Yabancı Dili	: Arapça ve İngilizce
E-posta	: galalyahia76@gmail.com
Mesleği	: Öğrenci

Eğitim Durumu

Lise	: Obaidah bin Jarrah High School, 1995
Lisans	: The Higher Institute for Administrative and Financial Sciences Benghazi, 2000